

10.3.2023

VN/21836/2021

Yhteenveto kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian luonnoksesta saaduista lausunnoista

1. Johdanto

Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia 2035 ohjaa luonnon suojelun, ennallistamisen ja hoidon politiikkaa, vaikuttaa kaikilla sektoreilla luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien paineiden pienentämiseksi sekä edistää luontokadon juurisyihin kohdistuvaa kestävyysmurrosta. Strategialla tavoitellaan luontokadon pysäyttämistä ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntämistä elpymisuralle.

Strategiaa on valmisteltu laajassa sidosryhmäyhteistyössä ympäristöministeriön johdolla. Valmistelu aloitettiin alkuvuodesta 2021 Biodiversiteettiareena 2021 –työpajasarjalla, jonka jälkeen valmistelutyö jatkui vuoden 2021 toimineissa ympäristöministeriön nimittämässä alatyöryhmissä. Valmistelun edetessä tiedeyhteisölle, nuorille, yrityksille ja toimialajärjestöille, saamelaisille sekä kunnille ja alueille järjestettiin omat keskustelutilaisuudet. Kevään 2022 aikana sidosryhmätilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 250 henkilöä. Lisäksi kansalaisista koostuva Luontoraati punnitsi toimia luontokadon pysäyttämiseksi. Luontoraadin ja sidosryhmätilaisuuksien yhteenvedot ovat luettavissa [Hankeikkunassa](#).

Suomen biodiversiteettipolitiikka pohjaa kansalliseen luonnon monimuotoisuusstrategiaan ja toimintaohjelmaan. Kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa huomioidaan kansallisten tavoitteiden lisäksi YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tavoitteet sekä EU:n biodiversiteettistrategia. Strategiaa täsmennetään lausuntopalautteen ja YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen tulosten perusteella.

Lausunto luonnokseen pyydettiin aluehallintovirastoilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, kunnilta, maakunnilta, ministeriöiltä, yliopistoilta ja tutkimuslaitoksilta sekä niiltä organisaatioilta ja henkilöiltä, jotka ovat osallistuneet strategian valmisteluun. Myös muiden kuin lausuntopyynnön jakelussa mainittujen tahojen oli mahdollista antaa lausunto strategialuonnoksesta. Edellä mainittujen lisäksi lausuntoja pyydettiin myös seuraavilta tahoilta:

BirdLife Suomi ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Greenpeace Suomi, Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Ilmatieteenlaitos, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus, Kaivosteollisuus ry, Kalatalouden keskusliitto, KEHA-keskus, Luonto-Liitto ry, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry, Maanmittauslaitos, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Museovirasto, Natur och Miljö rf, Oikeuskanslerinvirasto, Paliskuntain yhdistys, Pidä Saaristo Siistinä ry, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, ProAgria Keskusten liitto, Rajavartiolaitos, Ruokavirasto, Suomen Ilmastopaneeli, Suomen kotiseutuliitto, Suomen Latu ry, Suomen metsästäjäliitto, Suomen Partiolaiset ry, Suomen vapaa-ajan kalastajien keskusjärjestö ry, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Yrittäjät ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Teknologiateollisuus ry, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Turun hallinto-oikeus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES, Tuulivoimayhdistys, Ulkopoliittinen instituutti, Vaasan hallinto-oikeus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Valtioneuvoston kanslia, Väylävirasto.

Luonnos kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi oli lausunnoilla 14.12.2022-27.1.2023. Lausuntoja annettiin yhteensä 158 kappaletta. Näistä 127 annettiin Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Oikeusministeriön

ylläpitämä palvelu ja kaikki siinä oleva sisältö (lausuntopyyntö ja siihen liittyvä materiaali sekä annetut lausunnot) ovat julkisia.

Kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta lausunnon antaneet tahot ryhmiteltynä

Ministeriöt

Liikenne- ja viestintäministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Puolustusministeriö
Puolustusministeriön pääesikunnan logistiikkajaosto
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtiovarainministeriö

Maakuntaliitot

Ahvenanmaan maakunnan hallitus
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Savon maakuntaliitto
Kainuun liitto
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Suomen liitto
Kymenlaakson liitto
Lapin liitto
Pirkanmaan liitto
Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Päijät-Hämeen liitto
Satakuntaliitto
Uudenmaan liitto
Varsinais-Suomen liitto

Kuntaliitto ja kunnat

Espoon kaupunki
Helsingin kaupunki
Hollolan kunta
Ilomantsin kunta
Karstulan kunta
Kemiönsaaren kunta
Kuhmon kaupunki
Kuusamon kaupunki
Lieksan kaupunki
Saarijärven kaupunki
Suomen Kuntaliitto ry

Tampereen kaupunki
Teuvan kunta
Turun kaupunki
Vantaan kaupunki
Vesilahden kunta
Vihdin kunta
Virtain kaupunki
Ähtärin kaupunki

Yliopistot, tutkimuslaitokset, tieteelliset yhdistykset

Geologian tutkimuskeskus
Helsingin yliopisto
Ilmatieteen laitos
Jyväskylän yliopisto
Luonnontieteellinen keskusmuseo
Luonnonvarakeskus
Luonnonvarakeskus, Pohjoismaiden geenivarakeskus ja Suomenkarja ry
Luontotyyppeiden uhanalaisuuden arvioinnin (LuTU)-sisävedet ja rannat-työryhmä
Sitra
Suomen Akatemia
Suomen Luontopaneeli
Suomen ympäristökeskus
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Åbo Akademi

Oikeuslaitos ja laillisuusvalvonta

Itä-Suomen hallinto-oikeus
Korkein hallinto-oikeus
Oikeuskanslerinvirasto
Turun hallinto-oikeus

Viranomaiset

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Savon ELY-keskus
Hämeen ELY-keskus
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Keski-Suomen ELY-keskus
Lapin ELY-keskus
Maanmittauslaitos
Metsähallitus
Museovirasto
Opetushallitus
Pirkanmaan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Rajavartiolaitos
Ruokavirasto

Suomen metsäkeskus
Suomen Riistakeskus
Terveystieteiden tutkimuskeskus
Tulli
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
Uudenmaan ELY-keskus
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Väylävirasto

Saamelaiset

Saamelaiskäräjät

Elinkeinoelämän edunvalvonta

Bioenergia ry
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Elintarviketeollisuusliitto ry
Energiateollisuus ry
Kaivosteollisuus ry
Kalatalouden Keskusliitto
Kierrätysteollisuus ry
Lapin kauppakamari
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
Metsäteollisuus ry
Pihvikarjaliitto
Pro Luomu ry
ProAgria Keskusten Liitto
Rakennusteollisuus RT ry
Sahateollisuus ry
Suomen Lammasosuskunta ja Suomen Lammasyhdistys
Suomen yhteismetsät ry
Suomen Yrittäjät
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf
Teknologiateollisuus ry

Ympäristöjärjestöt

BirdLife Suomi ry
Elävä Itämeri säätiö sr (Baltic Sea Action Group)
Greenpeace
Ilmastoisovanhemmat ry
Luonto-Liitto ry
Natur och Miljö
Pelkosenniemen Luonnonsuojeluyhdistys ry
Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry
Pudasjärven luonnonsuojeluyhdistys ry
Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry
Suomen luonnonsuojeluliitto
WWF Suomi

Muu julkishallinto

VNK Kestävän kehityksen toimikunta

Muut yhdistykset

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry
Amnesty International Suomen osasto
Creatura Think & Do Tank ry
Ihmisoikeusliitto
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
Meidän metsämme -kansalaisliike
MKNK Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry
Nuoret biodiversiteettivaikuttajat
Paliskuntain yhdistys
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Suomen CA-viljelyn yhdistys
Suomen Latu ry
Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry
Suomen Metsämuseo Lusto
Suomen Metsästäjäliitto
Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vaelluskalojen puolesta ry (Villilohi ry)
Vanajavesisäätiö

Yritykset

Aallokas Oy
Fingrid Oyj
Kemijoki Oy
Kuusamon yhteismetsä
Kuva Space Oy
NCC Industry Oy
Neste Oyj
Nordkalk
Pohjolan Voima Oyj
Suomen Ympäristömerkintä Oy
Vaasan Sähkö Oy

Yksityishenkilöt

Lausunnon antoi kuusi (6) yksityishenkilöä.

2. Yleiskuva lausunnoista

Lausunnonantajat edustavat laajasti monia eri sidosryhmiä ja tarkastelevat luonnon monimuotoisuutta ja sen turvaamista eri näkökulmista. Lausunnot kokonaisuutena tarjoavat kattavan kuvan näkemyksistä luonnon monimuotoisuuden nykytilasta ja tulevaisuuden tavoitetilasta.

Lausuntopalvelu.fi -palvelussa pyydetyn lausunnon rakenne jakautuu seuraaviin osiin: strategian lähtökohdat, strategian tavoitteet lukukohtaisesti, ja muut huomiot. Vastaavasti osa lausunnoista keskittyy yksittäisen lausunnon antajan näkökulmasta keskeisen lisäys- tai muutosesityksen ympärille, osa taas käsittelee koko strategiaa laajemmin, että myös useampia lukuja erikseen. Tässä yhteenvedossa saatua lausuntopalautetta käsitellään luku- tai teemakohtaisesti jäseneltynä sisältönsä perusteella.

Valtaosa lausunnonantajista pitää luontokadon pysäyttämistä tärkeänä ja strategiaa tarpeellisena. Luonnon monimuotoisuus ja siihen vaikuttava toiminta on monitahoinen kokonaisuus, johon linkittyvät laajasti esimerkiksi terveyttä ja hyvinvointia, kulttuuria, taloutta, yritys- ja elinkeinotoimintaa, luonnonsuojelua ja ennallistamista, matkailua ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä koskevat näkökulmat. Tämän vuoksi lausuntopalautteessa korostuu laajan osallistumisen merkitys strategian toimeenpanossa ja toisaalta koherenssi muun strategisen suunnittelun kanssa. Monet lausujat kiittävät luontokadon juurisyiden kattavaa tunnistusta. Lisäksi useissa lausunnoissa korostetaan kestävyuden kaikkien ulottuvuuksien huomioimista.

Useat lausunnonantajat pitävät strategian valmistelua kiitettävän laaja-alaisena ja sidosryhmiä osallistavana. Valmistelu on ollut kattavaa, asiantuntijoita on kuultu ja strategiaa on pyritty uudistamaan tietopohjaisesti. Arvokkaaksi todetaan erityisesti se, että strategian valmistelussa on osallistettu muiden sidosryhmien ohella kansalaisia ja erikseen nuoria.

Useissa lausunnoissa ehdotetaan, että strategiassa tulisi linjata selkeämmin keskeisistä toimeenpanoa ohjaavista periaatteista kuten vapaaehtoisuudesta, korvauksista ja eri sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksista strategian toteutuksessa. Etenkin maakuntien liitot muistuttavat alueellisten erojen huomioinnin merkityksestä.

Lausunnonantajat näkevät strategialla olevan sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia laajasti yhteiskunnan eri toimintoihin. Useissa lausunnoissa tuodaan esiin lisätarpeita strategian vaikutusten arviointiin liittyen, esimerkiksi taloudellisten (kansantalous ja julkinen talous), sosiaalisiin ja ekologisiin kokonaisvaikutuksiin. Monissa lausunnoissa todetaan, että riittävälle tarkkuustasolle voidaan arvioinnin osalta päästä vasta toimintaohjelman valmistuttua. Vaikutuksen arviointi keskittyy monilta osin laadulliseen arviointiin, ja useat lausunnon antajat toivovatkin tarkempaa kvantitatiivista arviointia. Monet lausunnonantajat korostavat perusteellisen vaikutusten arvioinnin merkitystä kustannusvaikuttavan toteutuksen takaamiseksi. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa toivotaan huomioimaan tarkemmin ilmasto- ja monimuotoisuustoimien mahdolliset ristivaikutukset, jotta niitä voidaan toimintaohjelmassa ottaa riittävästi huomioon. Lisäksi strategian elinkeino- ja työllisyysvaikutuksiin toivotaan tarkennusta. Osassa lausuntoja toivotaan vaikutusten arvioinnin sisältävän arviot suojelu- ja ennallistamistavoitteiden vaihtoehtoisista toteutustavoista.

Useat lausunnonantajat korostavat seurannan merkitystä paitsi strategian vaikutustenarvioinnille myös toimeenpanolle. Useat lausunnonantajat peräänkuuluttavat kattavien, helposti hyödynnettävien mittarien kehittämistä luonnon monimuotoisuudelle, jotta eri sidosryhmät voivat osallistua strategian toteutukseen.

3. Lukukohtaiset tiivistykset

3.1. Strategian lähtökohdat (luku 2)

Strategian lähtökohtia pidetään valtaosin kannatettavina ja onnistuneina. Strategiassa tunnistetut luontokadon juurisyyt katsotaan valtaosassa lausuntoja oikeiksi ja niihin puuttumista hyvin tärkeäksi. Samalla useat lausunnonantajat korostavat luontokadon pysäyttämisen valtavirtaistamisen merkitystä sekä muiden ministeriöiden hallinnonaloille että yhteiskunnassa laajemmin. Myös tarvittavien toimenpiteiden riittävää resursointi ja nykyistä kannustavampi keinovalikoima nähdään oleellisiksi kokonaisuuden kannalta. Vaikka valtaosa lausunnonantajista pitää strategian lähtökohtia onnistuneina, muistuttavat useat kuitenkin, että luontokadon pysäyttämällä on todellinen kiire ja aika vaikuttaville toimenpiteille alkaa olla lopussa.

Useat lausunnonantajat katsovat, että vaikka strategialla on lukuisia yhteyksiä muihin kansallisiin strategioihin ja suunnitelmiin, jää niiden ja luonnon monimuotoisuusstrategian välisten suhteiden käsittely vähäiseksi. Eri strategioiden tavoitteiden yhteensovittaminen katsotaan tärkeäksi sekä kansallisella, EU- että kansainvälisellä tasolla. Muiden strategioiden syvällisempää käsittelyä ja luonnon monimuotoisuusstrategiassa esitettyjen tavoitteiden tuottaman lisäarvon tarkempaa kuvaamista pidetään tärkeänä kehityskohteena. Toisaalta useissa lausunnoissa korostetaan, että suurimmat Suomen luonnon monimuotoisuutta heikentävät paineet liittyvät metsätalouteen, maatalouteen ja rakentamiseen ja että näiden paineiden nimeäminen ja tarkempi ohjaaminen tulisi strategiassa ottaa selkeämmin huomioon strategian vaikuttavuuden lisäämiseksi. Toisaalta monissa lausunnoissa huomautetaan, että edellä mainittuja paineita, kuten maa- ja metsätaloutta, ohjaavat hallinnollisesti toiset strategiat, joissa näihin liittyvät tavoitteet myös määritellään, eikä luonnon monimuotoisuusstrategia siten ole oikea paikka ao. tavoitteiden määrittelylle. Erityisen monet lausunnonantajat korostavat kiertotalouden merkitystä luontokadon pysäyttämässä sekä kansallisen kiertotalouden strategisen ohjelman tavoitteiden parempaa huomioimista strategiassa.

Useat lausunnonantajat muistuttavat, että strategian lähtökohdissa olisi hyvä huomioida se tosiseikka, että Suomi on ulkoistanut suuren osan esimerkiksi raaka-ainetuotannostaan ulkomaille aiheuttaen toiminnallaan luontokatoa muualla maailmassa. Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että strategina lähtökohtiin tulisi lisätä tarkemmat kuvaukset luonnon monimuotoisuuden tilasta maailmanlaajuisesti, EU-alueella sekä kuvaus siitä, miten Suomen tilanne vertautuu näihin.

Useat lausunnonantajat huomauttavat, että strategian lähtökohdissa ja myöhemmässä toimeenpanossa tulisi huomioida, että suuret maankäytölliset muutokset ovat pitkiä prosesseja ja osa sitovista alueiden käytön tavoitteista ja dokumenteista on voitu suunnitella jo pitkälle tulevaisuuteen (mm. maakuntakaavat sekä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet). Lisäksi yksittäisessä lausunnossa korostetaan, että strategian tavoitteisiin pääseminen edellyttäne laajoja muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön, kuten esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslakiin, ympäristönsuojelulakiin, luonnonsuojelulakiin, metsälakiin ja jätelakiin.

Useat lausunnonantajat korostavat, että kustannustehokkuus ja vaikuttavuus ovat strategiassa määriteltävien tavoitteiden ja etenkin niiden saavuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden kriittisiä ominaisuuksia, jotka olisi perusteltua nostaa myös strategian lähtökohdiksi. Osaltaan tähän liittyy myös seuranta ja sen välineinä toimivat indikaattorit ja mittarit.

Erityisesti useat kunnat ja kaupungit huomauttavat lausunnoissaan, että strategian lähtökohdissa kuvataan puutteellisesti tiheästi asuttujen ja kaupunkien luonto- sekä virkistysalueiden – eli väestön valtaosalle tärkeän lähiluonnon – tilaa ja merkitystä.

Useissa lausunnoissa todetaan, että strategia perustuu vahvasti tieteelliseen tutkimustietoon, mutta strategialuonnoksessa esitetty tilannekuva on osin ylioptimistinen tai harhaanjohtava esimerkiksi kuolleen

puun määrän, soiden ojitusasteen sekä metsien paikkalintujen kannankehitysten osalta. Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että tilannekuva olisi johdonmukaisempi ja tarkempi, jos siinä huomioitaisiin myös viimeksi vuonna 2019 toteutetut EU:n laji- ja luontodirektiivien mukaisten raportointien tulokset. Useat lausunnonantajat katsovat, että tilannekuvaa on tarpeen muokata etenkin eri elinympäristötyypeissä elävien uhanalaisten lajien ja niiden suhteiden osalta: metsissä on lukumääräisesti paljon uhanalaisia lajeja, koska metsät ovat laajin elinympäristö, mutta suhteellisesti ottaen uhanalaisia lajeja on vähemmän kuin monissa muissa elinympäristöissä. Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa korostetaan, että ekosysteemien välisten yhteyksien kuvaaminen tekstissä vahvistaisi ymmärrystä nykytilanteesta.

Useissa lausunnoissa tuodaan myös esiin myös puutteita tilannekuvassa mainittujen elinympäristöjen, erityisesti pien- ja virtavesien, osalta. WWF Suomi korostaa lausunnossaan sitä, että vesiluontotyyppien jo pitkään tiedossa olleisiin tietopuutteisiin on nyt puuttava ja että strategiassa on esitettävä, miten kartoituksia ja luontotyyppikohtaista seurantaa lisäämällä sekä puuttuvia indikaattoreita kehittämällä päästään lähtökohtatietojen osalta kelvolliseen tilanteeseen. Lisäksi tunturiluontoon kohdistuviin paineisiin tulisi selkeästi lisätä porojen voimakas laidunpaine. Åbo Akademi muistuttaa lausunnossaan, että Suomella on erityinen vastuu herkän rannikkovyöhykkeensä elinympäristöjen sekä lajiston tilan parantamisesta.

Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan tärkeäksi korostaa, että myös monien ennen yleisten lajien kannat ovat hiipumassa, uhanalaistumisen ollessa vain jäävuorenhuippu luontokadosta. Lisäksi yksittäisessä lausunnossa strategian lähtökohtien katsotaan kuvaavan luonnon monimuotoisuuden tilan heikkenemistä Suomessa suppeasti, vain uhanalaistumisen kautta. Tämän ei katsota auttavan lukijaa ymmärtämään, mikä nykytilanne on suhteessa strategian asettamaan päätavoitteeseen. Helsingin yliopisto korostaa lausunnossaan, että Suomen lajisto myös muuttuu eikä muutos aina ei ole varsinaisesti heikkenemisestä. Ilmaston lämpenemisestä johtuen Suomeen on tullut ja tulee uusia lajeja ja näin ollen lajimäärät ja monimuotoisuus, määrittelytavasta riippuen, voi jopa kasvaa.

Useat lausunnonantajat katsovat, että strategian lähtökohdat ja tavoitteet tulee päivittää vastaamaan joulukuussa 2022 solmitun Kunming-Montrealin maailmanlaajuisen kehyksen tavoitteita. Lisäksi katsotaan, että strategiaan on selvyuden vuoksi perusteltua lisätä maininta siitä, että uuden maailmanlaajuisen kehyksen suojele- ja ennallistamistavoitteita ei ole jyvitetty valtio- eikä elinympäristökohtaisesti. Lisäksi useat lausunnonantajat pitävät tärkeänä lisätä strategian EU:n ennallistamisasetusta koskevaan kohtaan huomion siitä, että Suomi ei hyväksy ehdotusta komission ehdottamassa muodossa. Niin ikään useat lausunnonantajat ehdottavat huomion lisäämistä strategiaan siitä, ettei Suomi ole onnistunut muodostamaan EU:n biodiversiteettistrategian mukaisia ja komission edellyttämiä kansallisia sitoumuksia annetussa aikataulussa vuoden 2022 aikana. Useissa lausunnoissa toivotaan myös EU:n biodiversiteettistrategian mukaisten prosessien ja kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa linjattavien tavoitteiden välisen suhteen kirkastamista.

Yksittäisessä lausunnossa ehdotetaan, että strategian lähtökohdissa tulisi kuvata, miten Suomen valtio on viime vuosikymmenten aikana sitoutunut aikaisempiin vastaaviin tavoitteisiin ja sitoumuksiin koskien luonnonsuojelua, ja mikä toimien vaikuttavuus on ollut.

Yksi strategian lähtökohta on, että edellisen strategiakauden (2012–2020) vaikuttavuus arvioitiin monelta osin vaatimattomaksi. Useissa lausunnoissa tämän toteamista pidetään hyvin tärkeänä ja huomiota kiinnitetään siihen, että ilman riittäviä resursseja, tarpeeksi sitovien ja velvoittavien ohjauskeinojen käyttöä ja kaikkien hallinnonalojen osallistumista myös nyt esitetyn strategian vaikuttavuus on kyseenalainen. Yksittäisissä lausunnoissa toivotaan lisäksi tarkempaa tarkastelua siitä, mitkä tekijät todellisuudessa estivät viime strategiakauden tavoitteiden saavuttamisen sekä selkeämpää ilmaisua siitä, miten valmisteilla oleva strategia vastaa suoraviivaisesti ja konkreettisesti tunnistettuihin puutteisiin. Toisaalta useat lausunnonantajat

muistuttavat siitä, että osa viime strategiakauden tavoitteista myös saavutettiin ja monia luontokadon pysäyttämiseen tähtäviä toimenpiteitä tehtiin onnistuneesti.

Yksittäisessä lausunnossa muistutetaan, että lukuisista aikaisemmista strategioista ja toimintaohjelmista huolimatta luontokato yhä kielletään tai sen vaikutuksia vähätellään monilla hallinnonaloilla – myös sellaisilla, jotka olisivat keskeisiä monimuotoisuuden turvaamisessa. Lisäksi yksittäisessä lausunnossa muistutetaan, että todellisen vaikuttavuuden aikaansaamiseksi strategian tavoitteiden tulisi sisältää myös luonnonvarojen ylikulutukseen puuttumista, minkä osalta strategiaa pidetään erittäin puutteellisena.

Valtaosa lausunnonantajista pitää erityisen tärkeänä strategian lähtökohtaa tarkastella luontokadon pysäyttämistä ja ilmastonmuutosta samanaikaisesti. Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että ilmastonmuutos ja siitä aiheutuvat haasteet luonnolle ja elinkeinoille ovat pohjoisilla alueilla jo todellisuutta. Samalla kuitenkin useissa lausunnoissa korostetaan, että luontokadon pysäyttämisen ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen sekä siihen sopeutumisen tavoitteet voivat olla keskenään ristiriitaisia. Tavoitteiden yhteisarviointi ja yhteensovittaminen tulee tehdä huolellisesti ja paikalliset olosuhteet tunnistaen. Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lausunnossaan tuoda esille, että juuri sovitussa ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista koskevissa suunnitelmissa (maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU), Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (KAISU), Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma (KISS2030) jne.) on juuri linjattu kansallisista ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tavoitteista ja toimista, ja että luonnon monimuotoisuusstrategian tavoitteiden tulee olla linjassa näiden tavoitteiden ja toimien kanssa. Useissa muissa lausunnoissa muistutetaan samasta asiasta.

Etenkin useat elinkeinoelämän edustajat pitävät lausunnoissaan tärkeänä, etteivät strategian tavoitteet ja näiden pohjalta myöhemmin laadittava toimintaohjelma rajoita ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä uusiutuvan energian alan toimintoja. Samassa yhteydessä korostetaan, että strategian toimeenpanossa olisi tärkeää huomioida myös muut yhteiskunnallisesti kriittiset ja ajankohtaiset huoltovarmuuskohdat, kuten energian toimitus- ja huoltovarmuus. Elinkeinoelämän keskusliitto toivoo, että strategiassa tunnistettaisiin paremmin ristiriidat ja konfliktit, joita vihreän siirtymän keskeiset inventoinnit voivat aiheuttaa luonnon monimuotoisuusstrategian tavoitteille.

Yksittäisessä lausunnossa huomautetaan, että ilmastonmuutoksen ja maankäytön vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen käsitellään melko erillään, ja selvästi painottuen ilmastonmuutokseen, vaikka ihmisen maankäytön ja ilmastonmuutoksen vaikutukset kietoutuvat toisiinsa ja heikentävät luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi yksittäisessä lausunnossa huomautetaan, että ilmastonmuutoksen hillinnän ja luontokadon pysäyttämisen yhteen kietoutuvat hyödyt jäävät strategiassa taka-alalle eikä strategiassa käsitellä luontopohjaisten ratkaisujen hyötyjä ja mahdollisuuksia riittävän laajasti.

Valtaosa lausunnonantajista pitää tärkeänä, että kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian lähtökohtana on oikeudenmukainen toimeenpano. Toisaalta useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että oikeudenmukaisuutta käsitellään strategiassa erillään tavoitteista, jättäen sen konkreettiset muodot ja merkitykset vähemmälle huomiolle. Useissa lausunnoissa strategian ansioksi lasketaan se, että strategiassa tunnustetaan kestävyysmurroksen sisältämät mahdolliset ristiriidat ja jännitteet avoimesti. Toisaalta yksittäisessä lausunnossa pidetään puutteena, ettei strategia sisällä varsinaisia epäoikeudenmukaisuuksien hyvittämiseen tai näkemysten yhteensovittamiseen liittyviä tavoitteita. Suomen sosiaali ja terveys ry SOSTE korostaa, että Suomen ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa olisi tärkeää määritellä yhtenäiset oikeudenmukaisuutta turvaavat periaatelinjat.

Useat lausunnonantajat pitävät hyvänä strategialuonnoksen tiivistä yhteyttä kestävä kehityksen kokonaisuuteen ja välttämättömänä pidettyyn kestävyysmurrokseen. Kestävä kehityksen toimikunta ehdottaa lausunnossaan strategian tiiviimpää kytkemistä kestävä kehityksen toimikunnan strategiaan

etenkin siitä näkökulmasta, että kestävyysmurros edellyttää systeemistä muutosta, jossa eri osa-alueiden vaikutuksia toisiinsa tarkastellaan tiiviisti. Kestävyysmurros liittyy useat lausunnonantajat korostavat kaikkien kestävyysmurros-osa-alueiden samanaikaisen huomioimisen tärkeyttä ja kiinnittävät huomiota siihen, että strategiassa keskitytään liiaksi vain ekologisen kestävyysmurros-osa-alueiden huomioimiseen. Toisaalta yksittäisessä lausunnossa korostetaan, että luonnonjärjestelmien turvaaminen ja luonnonvarojen käytön kestävyys ovat sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysmurros-perusta ja että strategia ei tuo tätä kestävä kehityksen luontoperustaisuutta riittävän selkeästi esiin.

Useat maakuntien liitot ja kunnat korostavat, että sosiaalisesti oikeudenmukainen kestävyysmurros edellyttää elinvoiman säilymistä tai kasvamista kaikkialla Suomessa, eikä kestävyysmurros ei saa jakaa alueita kehittyviin ja taantuviin. Lisäksi useat alueelliset viranomaiset katsovat, että kaikissa maakunnissa tulisi yhdenvertaisesti turvata resurssit alueellisten luonnon monimuotoisuussuunnitelmien laatimiseen melko nopealla aikataululla maankäytön tarkemman suunnittelun tukemiseksi, Myös ELY-keskuksissa tehtävässä työssä tulisi varmistua siitä, että E-, L- ja Y-vastuualueiden työ ei ole ristiriidassa keskenään (esim. yritystuet, liikennesuunnittelu).

Useissa lausunnoissa annetaan esimerkkejä siitä, miten perinteisesti vähemmän luonnon monimuotoisuutta koskevien kysymysten kanssa tekemissä olleet tahot voivat edistää strategian tavoitteita ja etenkin sen edellyttämää kestävyysmurros-osa-alueiden huomioimista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan järjestöt voivat merkittävällä tavalla vaikuttaa luonnon monimuotoisuusstrategian toteutumisessa koko yhteiskunnan läpäisevän kestävyysmurros-osa-alueiden edistäjinä.

Useat lausunnonantajat pitävät hyvänä lähtökohdana strategiassa esitettyä huomiota siitä, että strategian onnistunut toteutus edellyttää yhteensovittamista etenkin tiettyjen perustuslain turvaamien oikeuksien välillä ja muistuttavat, että em. oikeudet eivät ole alisteisia toisilleen. Lisäksi useat lausunnonantajat esittävät elinkeinovapauden lisäämistä strategiassa lueteltuihin perustuslain turvaamiin oikeuksiin. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK katsoo lausunnossaan, että strategiassa on tarpeellista kiinnittää vielä enemmän huomiota yksityisten maanomistajien sekä uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttöön perustuvia elinkeinoja harjoittavien asemaan, jotta kestävyysmurros-osa-alueiden huomioimista voitaisiin onnistua. Lisäksi MTK pitää perusteltuna, että kyseisessä strategiassa tuodaan esiin periaatteellisia linjauksia siitä, miten oikeudenmukaiseksi koettu muutos varmistetaan.

Yksittäisessä lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että strategiassa mainittu kestävyysmurros-osa-alueiden huomioimista edellyttämä siirtymävaihe on ongelmallinen luontokadon pysäyttämisen kiireellisyyden takia. Suomi on sitoutunut pysäyttämään luontokadon ensimmäisen kerran Rion biodiversiteettisopimuksessa eikä tavoitteessa ole 30 vuodessa onnistuttu.

Yksittäisessä lausunnossa huomautetaan siitä, että strategian lähtökohdissa ei ole huomioitu muiden lajien oikeuksia.

3.2. Strategian tavoitteet (luku 3)

3.2.1. Päätaavoite ja tarkemmat tavoitteet (luvut 3.1 ja 3.2)

Valtaosa lausunnonantajista pitää strategian päätaavoitetta luontokadon pysäyttämistä ja kehityksen kääntämisestä elpymisuralle kannatettavana ja tarpeellisena. Samalla useat lausunnonantajat pitävät kuitenkin tavoitteita hyvin kunnianhimoisina ja mahdollisesti epärealistisina, ja useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota asetettujen tavoitteiden aikataulun realistisuuteen. Toisaalta useissa lausunnoissa korostuu etenkin päätaavoitteen saavuttamisen kiireellisyys ja huoli siitä, että aika on käymässä vähiin. ja että valmisteilla oleva strategia tulee epäonnistumaan siinä missä aikaisemmatkin.

Valtaosa lausunnonantajista pitää luontokadon pysäyttämistä tärkeänä tavoitteena ja kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa tärkeänä työkaluna tämän tavoitteen saavuttamisessa. Juurisyiden tunnistaminen saa kiitosta monilta lausujilta. Useissa lausunnoissa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että monet strategian tavoitteista eivät ole tarpeeksi konkreettisia ja mitattavia, mikä vaikeuttaa tavoitteiden toteutumisen seuranta. Suomen Luontopaneeli näkee konkreettisten ja selvästi mitattavien strategiatasoisien tavoitteiden puutteen suurena riskinä, joka pahimmillaan johtaa siihen, että toimintaohjelmassa mahdollisesti oivallisiakaan toimenpiteitä ei panna toimeen riittävän kunnianhimoisella tasolla. Lisäksi useissa lausunnoissa todetaan, että vaikka strategian tavoitteet ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia, ovat ne myös jossain määrin hajanaisia ja niiden välinen hierarkia ja priorisointi puuttuvat. Useissa lausunnoissa katsotaan, että strategia voisi parhaimmillaan lisätä ymmärrystä luontokadosta ja sen mahdollisista ratkaisuista myös asiaan syvällisesti perehtymättömille. Strategiassa käytetyssä kielessä, kuvauksissa ja esitysmuodossa nähdään kuitenkin vielä parannettavaa. Lisäksi strategiaa olisi hyvä vielä pyrkiä tiivistämään lyhyempään ja yksinkertaisempaan muotoon.

Useat lausunnonantajat peräänkuuluttavat, että strategiassa tulisi tarkemmin esittää, miksi tällä strategiakaudella onnistuttaisiin siinä missä aikaisemmin on epäonnistuttu. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto SLL esittää yleisenä huomionaan, että edellisten kansallisten monimuotoisuusstrategioiden epäonnistumisten jälkeen strategialla on isot paineet onnistua. Valtaosassa lausunnoista painottuu strategiaa toimeenpanevan toimenpiteiden merkitys. Erilaisten ohjauskeinojen osalta lausunnoissa korostuvat toisaalta velvoittavan (esim. lakisääteisen) ohjauksen tarve, toisaalta vapaaehtoisuus toimien hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuuden kokemusta edistävänä periaatteena.

Strategian luvussa 3.1 annettu päätavoitteen tarkempi määrittely kerää palautetta useilta lausunnonantajilta. Päätavoitteen muotoilua toivotaan kirkastettavan ja sen katsotaan olevan ehkä liiankin joustava, sillä luontokadon pysäyttämisessä keskimääräinen tilanne ei välttämättä kuvaa riittävän hyvin kehityksen suuntaa. Lisäksi yksittäisessä launnossa katsotaan ongelmalliseksi todeta toisten lajien ja luontotyyppien positiivisen kehityksen hyvittävä toisten heikentymisen. Useissa lausunnoissa esitetään, että strategian tavoitteita (ml. päätavoite) muokataan niin, että tavoitteena on tiukasti kaiken luontokadon pysäyttäminen. Lausunnoissaan Suomen ympäristökeskus toteaa, että strategian määritelmä luontokadosta yhdessä sen saavuttamisen mittaamistavan kanssa eivät vastaa sitä, miten luonnon monimuotoisuuden heikentyminen ekologistieteellisessä keskustelussa yleisesti ymmärretään. Lisäksi Suomen ympäristökeskus huomauttaa, että strategiakauden tavoitteiden realismi tulisi toteuttaa muulla tavalla kuin hämärtämällä ja tinkimällä siitä, mitä luonnon monimuotoisuuden heikentymisen ajatellaan tarkoittavan. Useissa lausunnoissa myös muistutetaan, että lajien lisääntymisbiologian, populaatiodynamiikan, leviämiskyvyn sekä muiden ekologien vasteiden takia lajien uhanalaistumista ei ole mahdollista pysäyttää vuoteen 2035 mennessä, vaikka elinympäristöjen rakenne ja toiminta saataisiinkin kuntoon ja monet tulevista toimenpiteistä toimeenpantua 2030 vuoteen mennessä. Aikajänne on ekologian näkökulmasta yksinkertaisesti liian lyhyt.

Useat lausunnonantajat pitävät strategian tavoitetta luontopositiivisesta Suomesta linjakkaana omien tavoitteidensa kanssa. Toisaalta useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että luontopositiivisuuden osalta vertailuvuotena asetettuna vuonna 2020 luonnon tila Suomessa oli jo voimakkaasti heikentynyt, eikä tilaa voi pitää riittävänä luontokadon pysäyttämisen kannalta. Yksittäisessä launnossa myös todetaan, että strategiassa tulisi ottaa vielä painokkaammin huomioon strategian ennakoarvioinnin havainnot päätavoitteen määrittelystä. Yksittäisessä launnossa myös ehdotetaan, että luontopositiivisuutta mitattaisiin vähintään toimialakohtaisesti.

Useissa lausunnoissa pidetään perusteltuna strategian jäsentämistä edelleen tavoitteisiin ja alatavoitteineen, jotka puolestaan kohdistuvat luonnon tilaan ja siihen vaikuttaviin luonnonsuojelun toimenpiteisiin, paineiden vähentämiseen ja juurisyihin. Useissa lausunnoissa kuitenkin todetaan, että vaikka strategian tavoitteet ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia, on tavoitteita lukumääräisesti hyvin paljon ja ne ovat jossain määrin

hajanaisia, tavoitteiden yksityiskohtaisuuden taso vaihtelee huomattavasti ja tavoitteiden välinen hierarkia sekä priorisointi puuttuvat. Useat lausunnonantajat korostavatkin tarvetta vielä tarkentaa tavoitteita etenkin niin, että tavoitteet olisivat selkeämmin mitattavia ja aikatauluun sidottuja. Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että ilman tavoitteisiin liittyviä mittareita sekä niihin liittyvää nykytason kuvausta ei tiedetä, mitä strategiassa todellisuudessa tavoitellaan.

Useat lausunnonantajat kiinnittävät huomiota siihen, että strategiassa eri tavoitteille asetettavat tavoitevuodet (2030 tai 2035) aiheuttavat sekaannusta eikä niitä ole kaikilta osin perusteltu riittävästi. Osassa lausunnoista ehdotetaan päätavoitteen saavuttamisen kiireellisyyden sekä kansainvälisten ja EU-tason tavoitteiden yhteensopivuuden takia kaikkien tavoitteiden tavoitevuoden asettamista vuoteen 2030. Osassa lausunnoista taas ehdotetaan tarvittavien toimien edellyttämän ajan ja niiden aiheuttaman vasteen hitauden takia kaikkien tavoitteiden tavoitevuoden asettamista vuoteen 2035. Lisäksi useat lausunnonantajat huomauttavat, että monilla tavoitteilla voidaan katsoa olevan tietty aikajärjestys niin, että yhden tavoitteen saavuttaminen on edellytys tietyille muille tavoitteille. Järjestyksestä seuraa muun muassa se, että jotkin tavoitteet tulee saavuttaa selvästi aikaisemmin kuin 2030. Useissa lausunnoissa nostetaan esimerkkeinä aikajärjestyksestä tavoite 14 julkisen hallinnon toimivuudesta sekä monet juurisyyhin kohdistuvat tavoitteet. Kuvattua tavoitehierarkiaa ei ole useiden lausunnonantajien mukaan käsitelty strategiassa riittävästi.

Useissa lausunnoissa huomautetaan tiettyjen aiheiden puuttumisesta tavoitteissa. Tällaisia aiheita olivat esim. eläintuotanto, täydennys- ja uudisrakentamisen aiheuttama paine luonto- ja viheralueisiin etenkin tiheästi asutuilla alueilla sekä luonnon virkistyskäytön mahdollisuuksien ja jokamiehenoikeuksien turvaaminen. Yksittäisissä lausunnoissa toivotaan viestinnän merkityksen parempaa huomiointia etenkin toimintaohjelmassa.

Etenkin maakuntaliitot huomauttavat, että elinympäristöjen säilyttämiseen sekä laajempien maisematason alueiden viherrakenteeseen ja kytkeytyvyyteen (ekologisiin yhteyksiin) tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Lisäksi lausunnoissa korostetaan, että maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on hyvä huomioida selkeämmin tavoitteiden asetannassa.

3.2.2. Luonnon tilan tavoitteet (luku 3.3)

Uhanalaistumisen pysäyttäminen (luku 3.3.1)

Pääosassa lausunnoista uhanalaiskehityksen pysäyttäminen nähdään kannatettavana tavoitteena, ja useissa lausunnoissa tavoitteelle asetettua tavoitevuotta pidetään liian myöhäisenä ja tavoitetta siten liian löysänä. Myös alatavoitteiden osalta useissa lausunnoissa kunnianhimon tason katsotaan olevan riittämätön. Toisaalta osalle lausunnonantajista tavoitteet näyttävät liian kunnianhimoisina.

Useissa lausunnoissa huomautetaan, että uhanalaisuusindeksin heikkenemisen ja uhanalaisten lajien osuuden kasvun pysähtyminen ei yksinään välttämättä tarkoita lajien vähenemisen tai luontokadon pysähtymistä. Useissa lausunnoissa toivotaan, että eri elinympäristöjen lajien uhanalaisuus esitettäisiin yhdenmukaisesti, jolloin uhanalaisten lajien osuutta kaikista elinympäristön lajeista ja elinympäristöjen pinta-aloja olisi mahdollista vertailla. Yksittäisissä lausunnoissa myös katsotaan, että muotoilun tulisi olla tiukempi ja osassa lausunnoista katsotaan, että kaikille luontotyypeille tulisi asettaa EU:n biodiversiteettistrategian mukainen tavoitemuotoilu. Tavoitteen muotoiluksi esitetään, että "Lajien uhanalaisuusindeksi käännetään vuoteen 2030 mennessä pysyvästi positiiviseksi". Yksittäisessä launnossa myös ehdotetaan, että

uhanalaisia lajeja koskevana tavoitteena tulisi olla, ettei uusia lajeja ja luontotyyppäjä päädy uhanalaisten listalle.

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota lajikadon ja ilmastonmuutoksen väliseen yhteyteen. Osassa näistä lausunnoista strategian katsotaan onnistuneen yhteyden tunnistamisessa, mutta useissa toivotaan myös, että ilmastonmuutoksen uhka tuodaan tarvittavissa kohdin erikseen esiin sekä luontotyyppäjä että lajeja koskien.

Yksittäisissä lausunnoissa luontotyyppien uhanalaistumisen pysäyttämisen määritelmää pidetään epäselvänä. Lisäksi korostetaan, ettei toisen luontotyyppin tilan paraneminen korvaa toisen luontotyyppin heikkenemistä. Yksittäisessä lausunnossa myös katsotaan, että tavoitteen T1.3 tulisi ajoittua vuoteen 2030. Suomen ympäristökeskus pitää luontotyyppien uhanalaisuudelle asetettua alatavoitetta lausunnossaan kunnianhimoisena, mutta huomauttaa, ettei se yksistään vielä vastaa tilaa, jossa luonnon monimuotoisuuden heikentyminen olisi pysähtynyt. Tavoitetta tulisi tarkentaa niin, että heikkenevien luontotyyppien määrä vähenisi selkeästi ja tavoite asetettaisiin pääelinympäristöittäin ja se huomioisi myös luontotyyppien pinta-alan. Lisäksi Suomen ympäristökeskus huomauttaa, että on epäselvää, kuinka tietopuutteisiin vastataan ja niiden paraneminen käsitellään.

Yksittäisessä lausunnossa myös todetaan, että myös soiden uhanalaisille lajeille tulisi strategiassa olla metsä- ja perinnebiotooppilajien tapaan aikaisempi tavoitevuosi. Toisessa lausunnossa nähdään puutteena, ettei vesilajeille aseteta erillistä tavoitetta.

Yksittäisissä lausunnoissa otetaan kantaa metsälajien uhanalaisuusindeksille asetettuun tavoitteeseen. Osassa lausunnoista tavoitetta uhanalaisuusindeksin kääntämisestä vuoteen 2030 mennessä pidetään kannatettavana ja katsotaan, että keinot trendin kääntämiseen ovat käytössä. Maa- ja metsätalousministeriö kuitenkin pitää tavoitetta lausunnossaan liian kunnianhimoisena ja esittää tavoitteen asettamista vuoteen 2035 realistisempänä. Samalla ehdotetaan erillisen metsien uhanalaisuutta koskevan tavoitteen poistoa myös siitä syystä, että kansallisessa metsästrategiassa tavoitteeksi on asetettu tavoitteeksi talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehityksen kääntäminen elpymisuralle vuoteen 2035 mennessä.

Yksittäisessä lausunnossa myös korostetaan seurantaan tarvittavien resurssien turvaamista ja riittävän taajaan tehtävien uhanalaisuustarkastelujen tärkeyttä. Yksittäisessä lausunnossa toivotaan strategian korostavan, että myös yleisten lajien laskevat populaatiotrendit voivat olla merkki luontokadosta.

Lajiyhteisöjen elpyminen (luku 3.3.2)

Lajiyhteisöjen elpymistä koskevia tavoitteita kommentoidaan suhteessa vähemmän kuin muita luonnon tilan tavoitteita. Yleisesti ottaen tavanomaista lajistoa koskevia tavoitteita pidetään tärkeinä. Yksittäisissä lausunnoissa painotetaan erityisesti sitä, ettei nykyisin elinvoimaisten lajien tule jäädä strategian tavoitteiden ja erityisesti riittävän seurannan ulkopuolelle: usea nykyisin uhanalainen laji on ollut aiemmin elinvoimainen ja toisaalta osa lajeista on saatu palautettua uhanalaisista takaisin elinvoimaisiksi.

Tavoitteisiin esitetään joitakin tarkennuksia. Uusiksi lajiryhmäindekseiksi esitetään tuntureiden kasvillisuutta ja sen yhteyttä porojen laidunnukseen sekä virtavesien pohjaeläinyhteisöjä. Kirjauksia "eräistä muista vedenalaisista eliöyhteisöistä" ja "kalakantojen koostumuksesta" pidetään liian epämääräisinä. Yksittäisessä lausunnossa kehoitetaan huomioimaan ilmastonmuutoksen vaikutus lajien kantoihin. Toisessa lausunnossa todetaan lajien kantojen muutokseen liittyvien aikaviiveiden vaikeuttavan tavoitteen saavuttamista.

Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että tavoitteen tulisi koskea erityisesti Suomeen painottuvaa lajistoa eikä lajistoa, joka on Suomen rajojen ulkopuolella runsas. Myös muuttolintujen muutto- ja talvehtimisalueiden

merkitys tulee huomioida. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, etteivät lajiryhmiä koskevat tavoitteet ole vesivoimajokien vaelluskalatoimenpiteille lisäisiä.

Elinympäristöjen laadun parantaminen (luku 3.3.3)

Yleistä

Elinympäristökohtaisia tavoitteita pidetään valtaosassa lausunnoissa hyvinä ja kannatettavina, mutta myös kahdessa lausunnossa liian yksityiskohtaisina. Useissa lausunnoissa toivotaan selkeitä määrällisiä tavoitteita. Yksittäisissä lausunnoissa toivotaan määrällisten tavoitteiden sijaan suuntaa kuvaavia tavoitteita.

Elinympäristökohtaisten tavoitteiden kunnianhimoisuudesta esitetään erilaisia näkemyksiä erityisesti aikataulun osalta. Useissa lausunnoissa elinympäristöjen rakennepiirteiden elpymisen aikatauluja pidetään tiukkoina, osin epärealistisenkin tiukkoina. Toisaalta osa lausujista arvioi tavoitteiden olevan saavutettavissa, joidenkin toivoessa jopa nykyisen aikataulun tiukentamista.

Useissa lausunnoissa todetaan, että tavoitteiden saavuttaminen vaatii huomattavasti nykyistä suurempia resursseja. Lausunnoissa huomautetaan, että monia tavoitteiden vaatimia toimenpiteitä tehdään jo, mutta tulokset ovat olleet resurssien puutteen ja toteutuksen liian pienen mittakaavan vuoksi riittämättömiä.

Myös tavoitteiden seurannan tärkeyttä korostetaan, ja riittävän tietotason nähdään olevan edellytys tavoitteiden toteutumiselle. Useissa lausunnoissa toivotaan enemmän tietoa elinympäristöjen (rakennepiirteiden) nykytilasta eli tavoitteiden lähtötasosta. Useat lausunnonantajat esittävät myös toimenpiteitä/keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lisäksi useassa lausunnossa kiinnitetään huomiota tuulivoiman elinympäristöjä pirstovaan vaikutukseen sekä vieraslajien merkitykseen, joita strategialuonnoksessa käsitellään tavoitteiden T3.3 (meret) ja T13.3 (punaisella listalla olevat lajit, joita vieraslajit uhkaavat) kautta.

Yksittäisissä viranomaisten lausunnoissa kiinnitetään huomiota tarpeeseen lisätä elinympäristöjen kytkeytyvyyttä. Lisäksi yhdessä viranomaislausunnossa todetaan, että vähähiilinen kiertotalous voi edistää strategian tavoitteita tehokkaasti ja kestävästi.

Metsät

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota talousmetsiä koskevien tavoitteiden yhteensopivuuteen metsästrategian kanssa. Tämä koskee etenkin kuolleeseen puuhun, vanhoihin puihin ja sekapuustoisuuteen liittyviä tavoitteita. Useissa lausunnoissa toivotaan (metsästrategian mukaista) määritelmää vanhojen puiden iälle. Yksittäisissä lausunnoissa esitetään, että strategian tavoitteiden tulee noudattaa metsästrategian linjauksia ja kyseisen strategian terminologiaa esimerkiksi käyttämällä vanhojen puiden, ei vanhojen ja järeiden puiden, käsitettä. Toisaalta osassa lausunnoista toivotaan määrällisiä tavoitteita vanhoille puille sekä esitetään, että kansallista metsästrategiaa tulee täsmentää ja uudelleenarvioida luonnon monimuotoisuusstrategian tavoitteiden valossa.

Kuollutta puuta koskevaa tavoitetta pidetään valtaosassa lausunnoista hyvänä. Erilaisia näkemyksiä esitetään tarkasta tavoitetasosta ja sen saavuttamisen aikataulusta. Osassa lausunnoista tavoitetta pidetään liian kireänä, kun taas useissa lausunnoissa esitetään korkeampaa, jopa 20 m³/ha tavoitetasoa kuolleelle puulle.

Useissa lausunnoissa esitetään, että sekapuustoisuuden lisäämisen tulisi olla yksi tavoitteista. Lausunnoissa esitetään monenlaisia näkemyksiä kulotuksesta, ennallistamispoltoista ja metsäpaloista. Muutamissa

lausunnoissa niiden yhteismäärän tavoitetta (2 500 hehtaaria vuodessa) pidetään liian korkeana, toisissa sopivana ja tutkimukseen perustuvana. Kokonaisuudessaan tavoitetta pidetään kuitenkin kaikissa sitä kommentoivissa lausunnoissa hyvänä, kunhan määrällinen tavoite on realistinen. Joissakin lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että metsäpaloalueet tulisi suojella nykyistä laajemmin.

Yksittäisissä lausunnoissa toivotaan, että metsien tärkeiksi rakennepiirteiksi nostetaan myös riistatiheiköt, mustikkavarvustot, puuston koko- ja tiheysvaihtelu ja mosaiikkimaisuus. Yksittäisessä lausunnossa toivotaan metsälainsäädännön (ml. metsätuholain) uudelleenarviointia monimuotoisuus- ja metsästrategian tavoitteiden valossa.

Suot

Soiden tavoitetta pidetään pääasiassa kannatettavana. Useissa lausunnoissa toivotaan tarkempaa määrittelyä siitä, mitä rakenteeltaan ja toiminnaltaan eheä suo tarkoittaa ja mikä niiden nykyinen pinta-ala on. Yksittäisessä tutkimuslaitoksen lausunnossa viitataan niitä koskevan tiedon puutteeseen.

Soiden muuttavan käytön kompensoinnista esitetään näkemyksiä puolesta vastaan. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että kompensointi on lainsäädännön ja toimintamallien keskeneräisyyden vuoksi liian varhaista mainita strategiassa, kun taas useassa lausunnossa kompensoimista pidetään kuitenkin välttämättömänä. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, ettei ojitamattomia soita saa missään tilanteessa muuttaa, jolloin kompensoitotakaan ei tarvita.

Yksittäisessä lausunnossa esitetään suometsien ojitusten haittavaikutukset puolittamista ottamalla käyttöön tehokkaat ja velvoittavat ehkäisytoimet.

Itämeri

Itämeren osalta esitetään tavoitteen laajentamista kahdella tavoin. Useissa lausunnoissa toivotaan, että tavoitteeseen lisätään merenpohjan monimuotoisuudeltaan arvokkaiden alueiden koskemattomuuden turvaaminen. Yksittäisessä lausunnossa esitetään, että tavoitteeseen lisätään myös viittaus rannikkovesien hyvän tilan saavuttamiseen, jolloin tavoite on yhteneväinen sisävesien tavoitteen kanssa.

Sisävedet

Sisävesien osalta valuma-aluekohtaisuutta pidetään kaikissa sitä kommentoivissa lausunnoissa hyvänä. Useissa lausunnoissa viitataan kalatiestrategiaan ja todetaan, että strategiassa tulisi olla sen mukainen vaelluskaloja koskeva tavoite. Useissa lausunnoissa huomautetaan, ettei strategialuonnoksen tavoite kata pienvesiä, minkä vuoksisstrategiaan olisi tärkeää sisällyttää pienvesiä koskeva oma tavoite.

Yksittäisessä viranomaislausunnossa todetaan, että strategian toimeenpano olisi helpompaa, jos siinä asetettaisiin selkeät vesistöihin kohdistuvien päästöjen vähennystavoitteet. Toisessa viranomaislausunnossa esitetään, että tavoitteena tulisi olla nykyistä yhtenäisemmät, laajemmat ja vaikuttavammat vesienhoitohankkeet. Yksittäisissä yritysten lausunnoissa esitetään, että tavoitteen saavuttamiseksi asetetut toimenpiteet eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa vesimuodostumien tärkeälle käyttömuodolle, kuten uusiutuvan energian tuotannolle.

Maatalousympäristöt

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomioita tavoitteiden riippuvuuteen maatalouden kannattavuudesta elinkeinona. Useat lausujat näkevät, että joillakin alueilla esimerkiksi arvokkaiden luonnonlaitumien laidunnus on jo nykyisellään vaikeaa järjestää maatalouden rakennemuutoksesta ja alueellisesta erikoistumisesta johtuen. Yksittäisessä viranomaislausunnossa toivotaan tukea maakunnallisesti arvokkaiden maatalousmaisema-alueiden hoitoon. Luomuviljelyä koskevaa tavoitetta pidetään valtaosassa lausuntoja hyvänä, ja siihen toivotaan lisättävän tavoitevuosi

Useassa lausunnossa laidunnuksen lisääntymistä koskevasta tavoitteesta todetaan, että tavoitteen tulisi koskea vain laidunnusta luonnonlaitumilla ja että laiduntamisen lisääminen pitäisi kytkeä luontokadon torjumiseen eli vain kestäväan laiduntamiseen. Toisaalta yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että yleispiirteiden tavoite on hyvä, sillä lähes kaikella laidunnuksella nähdään olevan positiivisia monimuotoisuusvaikutuksia. Lisäksi yksittäisessä lausunnossa toivotaan täsmennystä siten, että tavoite muotoillaan ”Laidunnuksen kohteena oleva pinta-ala lisääntyy”.

Yksittäisissä lausunnoissa kevätiljapeltojen rikkakasvien käyttämistä maatalousluonnon monimuotoisuuden mittarina ei pidetä kannatettavana. Viranomaislausunnossa todetaan painavasti, että torjunta-aineiden riskin arvioinnissa ja siihen perustuvassa indikaattorissa on vielä paljon kehitettävää.

Yksittäisissä lausunnoissa toivotaan täsmennystä strategian kuvaukseen monimuotoisuuden kannalta tärkeitä piirteistä maatalousympäristöissä. Esimerkiksi toivotaan, ettei karjatilojen määrää mainita ja että käytännön viljelytoiden sijasta mainitaan peltojen häiriötoiminnan vähentäminen.

Yksittäisessä viranomaislausunnossa todetaan, ettei lannan levittämistä varten tulee enää raivata uusia peltoja. Yksittäisessä asiantuntijaorganisaation lausunnossa toivotaan, että uudeksi tavoitteeksi lisätään viljelemättömien avointen alojen, ml. pientareiden, alan kasvattaminen. Myös muissa lausunnoissa viitataan pientareiden merkitykseen ja yhdessä lausunnossa kiinnitetään huomioita myös puoliavoimiin ympäristöihin.

Tunturit

Tuntureiden tavoitetta pidetään yleisesti hyvänä. Yksittäisissä lausunnoissa viitataan matkailun ja virkistyskäytön vaikutuksiin, jotka toivotaan sisällytettävän tavoitteeseen. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että porotaloutta tulisi voida rajoittaa, jos laidunnus uhkaa lajien säilymistä.

Rakennetut ympäristöt

Useassa viranomaislausunnossa viitataan rakentamisen pirstovaan vaikutukseen ja korostetaan maankäytön suunnittelun, erityisesti maakuntakaavojen, merkitystä. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan kasvavien alueiden tarve täydennysrakentamiseen ja taajamarakenteen tiivistämiseen. Kuitenkin tavoitteeksi toivotaan mm. kirjausta siitä, että taajama-alueiden luonto- ja viheralueet eivät vähene, ja että olemassa olevien taajamaviheralueiden luonnontilaa parannetaan.

Useissa lausunnoissa korostetaan uuselinympäristöjen merkitystä, mutta toisaalta niille toivotaan tarkempaa määrittelyä. Yksittäisessä viranomaisen lausunnossa todetaan, että uuselinympäristöjä voidaan perustaa väyliä varrelle vain uusien hankkeiden yhteydessä. Lisäksi useissa lausunnoissa pidetään rakennettujen ympäristöjen luontopohjaisia ratkaisuja kannattavina, mutta yksittäisessä lausunnossa niiden edistämiseen kehottavia sanamuotoja pidetään liian epämääräisiä. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että taajamametsille tulisi lisätä oma tavoite.

Kalliot

Kallioiden osalta lausunnoissa esitetään erisuuntaisia näkemyksiä tavoitteen muotoilusta. Yhdessä lausunnossa esitetään, että vaihtoehtoinen muotoilu voisi kannustaa siihen, että metsiä käsiteltäessä kaikki arvokkaat kalliojyrkänteet tunnistetaan ja säilytetään metsälain erityisen tärkeinä elinympäristöinä.

Ekosysteemien toiminnan turvaaminen ja parantaminen (luku 3.3.4)

Lausunnoissa ei juurikaan oteta kantaa ekosysteemien toimintaa koskeviin tavoitteisiin yleisellä tasolla, vaikka yksittäisissä lausunnoissa niitä pidetään hyvin tärkeinä. Muutamissa lausunnoissa ekosysteemien toiminnalle asetettavia tavoitteita pidetään hankalasti määriteltävinä. Lisäksi pidetään epäselvänä, miten tavoitteiden toteutumista mitataan ja milloin ne voidaan tulkita toteutuneiksi. Joissakin lausunnoissa esitetään, että tavoitteet eivät ole riittävän konkreettisia, jotta niiden toteutumisen seuranta olisi mahdollista. Käsittelyn puutteina pidetään myös liiallista keskittymistä ihmisille realisoituviin hyötyihin ja sitä, että ekosysteemien eloton osa jää tarkastelusta pois. Toisaalta huomautetaan myös biologisten hyötyjen (eliöiden vuorovaikutus) puuttumisesta tavoitteista. Yksittäisessä tutkimuslaitoksen lausunnossa toivotaan, että erityisesti yhteisöjen toiminnallisesta monimuotoisuudesta olisi strategiassa selkeä tavoite.

Yksittäisessä lausunnossa esitetään, että ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteet eivät kuulu strategiaan. Toisaalta toisessa yksittäisessä lausunnossa toivotaan, että ilmaston lämpenemisen torjunta asetettaisiin keskeiseksi tavoitteeksi koko strategialle. Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että alatavoitteeseen T4.1 tulisi hiilinielujen lisäksi sisällyttää myös hiilen varastojen jatkuva vahvistaminen ja että toimia tulisi tehdä mahdollisimman kustannustehokkaasti hiilensidonnalla kannalta kuitenkin luonnon monimuotoisuutta vaarantamatta. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo lausunnossaan, että alatavoitteen tulisi olla linjassa sovittujen ennallistamistavoitteiden kanssa eikä hiilirikkaiden ekosysteemien ennallistamista tulisi linjata lisättäväksi ”merkittävästi”. Toisaalta yksittäisessä tiedeyhteisön lausunnossa toivotaan, että metsien hiilitaseesta kokonaisuudessaan olisi tavoite.

Yksittäisissä lausunnoissa korostetaan ekosysteemien ennallistamisen paikoin ristiriitaisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastoon ja huomautetaan, että niitä koskien on myös EU:n sitovaa lainsäädäntöä. Lausunnoissa katsotaan, että ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tähtäävät toimet on järkevää sovittaa luontotoimien kanssa yhteen. Yksittäisessä lausunnossa viitataan vasta valmistuneisiin KAISU- (Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma) ja MISU-suunnitelmiin (Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma). Toisessa lausunnossa katsotaan, että metsien hiilivarastoista puhuttaessa tulisi tuoda esiin myös kestävä metsätalouden keinot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Yksittäinen nostaa lausunnossaan esiin, että ekosysteemien toiminnan turvaamisesta ja parantamisesta puhuttaessa tulisi käsitellä myös tuotantopalvelut. Erillisiä alatoimenpiteitä T4.2 (ääri-ilmiöihin varautuminen ja palautuvuus) ja T4.3 (huoltovarmuus) ei nähdä tarpeellisiksi, vaan ne nähdään kuvauksina luonnon monimuotoisuuden vaikutuspoluista. Toisaalta huoltovarmuuden parantamista pidetään toisessa lausunnossa kannatettavana ja sen turvaamiseen esitetään keinoina riittävän tulokehityksen ja kompensaation takaaminen. Yksittäisessä lausunnossa toivotaan, että luomuviljelyn hyödyt ekosysteemien toiminnalle huomioidaan. Lisäksi yksittäisen lausunnon mukaan ekosysteemien toimintaa koskevissa tavoitteissa tulisi olla mukana myös Valtioneuvoston periaatepäätöksen päivittäminen soiden ja turvemaiden kestävästä käytöstä ja suojelusta.

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota rakennettuihin ympäristöihin ja katsotaan, että rakennetuissa ympäristöissä on merkittäviä mahdollisuuksia ekosysteemien toiminnan parantamiseen ja hyödyntämiseen.

Näiden osalta toivotaan konkreettisempia tavoitteita ja kuvausta siitä, miten tavoitteen toteutusvastuu ohjataan kunnille. Yksittäisessä lausunnossa katsotaan, että myös muiden kuin kaupungeissa sijaitsevien ihmisvaikutteisten/kulttuuriympäristöjen monimuotoisuuden lisääminen voitaisiin ottaa tavoitteeksi. Yksittäisessä lausunnossa kiinnitetään huomiota myös luonnonkosteikkojen säästämiseen sekä maaston huomioimiseen rakentamisessa.

Kahdessa viranomaistahon lausunnossa kiinnitetään huomioita luontopohjaisiin ratkaisuihin ja siinä yhteydessä valuma-alueen tarkastelun merkitykseen. Toisissa lausunnoissa toivotaan konkreettisempia tavoitteita Itämeren ekosysteemien toiminnalla ja viitataan asiaa koskeviin tietopuutteisiin. Yksittäisessä lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että alatavoitetta T4.9 (maaperän suojelu) ei ole avattu tekstissä. Toisessa lausunnossa katsotaan, että alatavoitteessa T4.3 (huoltovarmuus) olisi mainittava myös peltoekosysteemit. Tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävien toimenpiteiden keinoista esitetään lausunnoissa runsaasti huomioita.

Geneettistä monimuotoisuutta koskevat tavoitteet (luku 3.3.5)

Geneettisen monimuotoisuuden huomioiminen strategiassa nähdään tärkeänä ja luonnonvaraisten lajien geneettistä monimuotoisuutta koskevia tavoitteita merkittävänä lisänä siihen. Yksittäisessä yliopistojen lausunnossa tavoitteisiin toivotaan lisää konkretiaa ja mittareita, joskin aiheeseen liittyvät tietopuutteet tunnistetaan.

Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomioita, siihen miten geneettinen monimuotoisuus antaa luonnolle mahdollisuuden selvittää ilmastonmuutoksen aiheuttamista olosuhdemuutoksista ja miten elinympäristöjen kytkeytyvyys edusauttaa tarvittavaa geenivirtaa. Huolta kannetaan esimerkiksi siitä, miten talousmetsien yksipuolisen istutusaineisto voi vaikuttaa luonnon geneettiseen monimuotoisuuteen.

Kahdessa tiedeyhteisön lausunnossa korostetaan, että populaatioiden sopeutumiskyvyn on oltava strategian ensisijainen tavoite. Geneettistä monimuotoisuutta voidaan mitata parhaiten lajien populaatioiden kokoa seuraamalla (efektiivinen populaatiokokoo). Yhdessä lausunnossa esitetään, että geneettisen monimuotoisuuden häviämisen välttämiseksi tulee uhanalaisten lajien hoidossa noudattaa varoivaisuusperiaatetta. Yksittäisessä tiedeyhteisön lausunnossa toivotaan, ettei eDNA-menetelmiä mainita ainoana uutena geneettisen monimuotoisuuden seurannan menetelmänä.

Yksittäisessä lausunnossa pidetään hyvänä, että strategiassa tunnistetaan muuntogeenisten lajien seurantarpeet. Toisessa lausunnossa toivotaan lisää resursseja alkuperäisrotujen säilyttämiseen ja ehdotetaan, että yhteys EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan tunnistetaan. Toisessa lausunnossa esitetään, etteivät domestikoitujen lajien geenivarat kuuluu strategian lainkaan. Yksittäisessä tutkimuslaitoksen lausunnossa toivotaan myös kalakantojen geneettisen monimuotoisuuden mainitsemista tavoitteissa. Yksittäisessä yrityksen lausunnossa esitetään, että geneettistä monimuotoisuutta koskeva työ on säilytettävä julkisella tasolla, jotta esimerkiksi yksittäisiä vaelluskalakantoja koskeva geneettinen monimuotoisuus pystytään säilyttämään tarpeeksi laadukkaana.

3.2.3. Suojelu ja ennallistaminen (luku 3.4)

Suojelutavoite

Pääosassa lausunnoista ei oteta suoraan kantaa 30 % suojelutavoitteeseen, mutta useissa lausunnoissa katsotaan, että suojelun lähtötilanne ja toteuttamistapa tulisi tarkemmin määritellä joko strategiassa tai sen

jatkokyössä. Useissa lausunnoissa pidetään 30 % tavoitetta suojelupinta-alalle kunnianhimoisena ja tuetaan asetettua suojelutavoitetta. Toisaalta yksittäisissä lausunnoissa myös kyseenalaistetaan suojelutavoitteen ilmaiseminen prosentteina ja katsotaan, että suojelun tavoitteena tulisi olla sen kohdentaminen vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti eri elinympäristöihin. Yksittäisessä lausunnossa myös esitetään, että Suomelle asetettavan tavoitteen tulee olla kunnianhimoisena ottaen huomioon kustannusvaikuttavuuden, tieteellisen tiedon sekä toimeenpanoon käytettävissä olevat resurssit. Tavoitteen tulisi myös olla sellainen, että se voidaan toteuttaa oikeudenmukaisesti ja että suojelu voidaan sovittaa yhteen muiden yhteiskunnallisten tavoitteiden kanssa.

Yksittäisissä lausunnoissa pidetään ongelmallisena suojelutavoitetta määrittelevien hallinnollisten prosessien päällekkäisyyttä, erityisesti EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoon liittyvien sitoumusten kanssa. Yksittäisessä lausunnossa tuodaan esiin, että strategiassa asetetut tavoitteet voivat jäädä toteutukseltaan vaatimattomiksi, koska niitä ei ole erikseen määritetty luonnonmaantieteellisille alueille.

Useat kiinnittävät lausunnossaan huomiota siihen, että metsien suojelutavoitteen asettamisessa tulee olla yksiselitteinen ja tarkka. Useissa lausunnoissa kommentoidaan metsien suojelupinta-alalle asetetun tavoitteen kohdentumista. Pääosassa näistä lausunnoista nähdään, että suojelun tulee painottua erityisesti Keski- ja Etelä-Suomeen. Osassa korostetaan erityisesti, että suojelun ei tulisi kohdentua maakuntiin, joissa jo on paljon suojelualueita. Useissa, etenkin maakuntien, lausunnoissa pidetään hyvänä, että suojelutavoitetta ei ole asetettu maakunnittain. Useissa lausunnoissa katsotaan kuitenkin myös, että metsien riittävä suojelutaso tulisi saavuttaa maakunnittain tai suojelutilannetta pitäisi tarkastella maakunnittain. Yksittäiset lausunnonantajat mainitsevat lausunnossaan, että strategiassa tavoite on esitetty tavalla, joka pitää sisällään vaaran, että Etelä-Suomessa suojelu jää riittämättömäksi. Yksittäisessä lausunnossa katsotaan, että jäljellä olevien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun tulisi kohdistua erityisesti Pohjois-Suomeen valtion maille ja Etelä-Suomessa metsien suojelua tulisi lisätä erityisesti yksityismailla.

Yksittäisissä lausunnoissa ilmaistaan huoli suojelutavoitteiden taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista etenkin metsäteollisuudelle.

Tiukka suojelu

Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että EU:n biodiversiteettistrategiassa mainittua 10 % tiukan suojelun tavoitetta sekä maa- että merialueille ei ole viety strategian tavoitteeksi ja katsotaan, että tavoitteet tulisi asettaa. Yksittäisessä lausunnossa korostetaan tiukan suojelun määrittelyn tärkeyttä yleisen keskustelun edistämiseksi ja yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi suojelualueista. Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että tekstissä olisi hyvä selvittää tarkemmin tiukasti suojeltujen ja muiden suojelualueiden erot sekä tarkentaa, milloin puhutaan kokonaispinta-alasta, milloin maapinta-alasta. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan myös, että valtakunnallinen määrällinen tavoite olisi tarpeen, koska se ohjaa kuntien toimintaa ja tavoitteiden asettamista.

Metsähallitus näkee valtionmaiden tiukan suojelun lisäämisen ongelmallisena etenkin Etelä-Suomessa, jossa alueilla on merkittävää päällekkäistä käyttöä mm. maanpuolustuksen, rajavartiointin, tutkimuksen ja opetuksen tarpeisiin, joita mahdollisen lisäsuojelun nähdään suoranaisesti uhkaavan.

Metsät

Useissa lausunnoissa suhtaudutaan EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden ja kriteerien mukaiseen jäljellä olevien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeluun myönteisesti. Useissa lausunnoissa myös pidetään

tärkeänä, että tavoite on asetettu ja katsotaan, että aikataulua tulisi kiirehtiä vuoteen 2030. Useissa lausunnoissa myös metsiensuojelutavoitteen kohdentuminen erityisesti metsämaahan saa kannatusta. Yksittäisissä lausunnoissa vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu nähdään tärkeäksi paitsi ilmastonmuutoksen hillinnän ja hiilivarastojen myös saamelaiskulttuurin kannalta.

Useissa lausunnoissa toisaalta katsotaan, että metsille asetettu suojelutavoite on liian korkea eikä se tulisi kohdistumaan suojelun kannalta vaikuttavasti tai olisi taloudellisesti ja sosiaalisesti hyväksyttävä.

Yksittäisessä lausunnossa pidetään merkittävänä puutteena sitä, että vanhoille ja luonnontilaisille metsille ei ole esitetty määritelmää. Yksittäisessä lausunnossa myös korostetaan, että metsiensuojelutavoitteen lisäisyys suhteessa jäljellä olevien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeluun tulisi olla selvillä tavoitteen vaikutusten arvioimiseksi.

Muut elinympäristöt

Useissa lausunnossa esitetään, että myös muille elinympäristöille kuin metsille tulisi asettaa tarkkoja, konkreettisia ja mitattavia suojelutavoitteita ja näiden tulisi perustua tieteeseen. Vastaavasti yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että myöskään metsille ei tulisi asettaa elinympäristökohtaista tarkkaa tavoitetta, ja yksittäisissä lausunnoissa huomautetaan, että EU:n tai globaalilla tasolla asetetut tavoitteet eivät ole elinympäristökohtaisia. Useissa lausunnoissa ehdotetaan virtavesien suojelun lisäämistä sekä yksittäisessä lausunnossa korostetaan sisävesien suojelun merkitystä niiden nykyisen puutteellisen suojelun vuoksi.

Useat lausunnonantajat ehdottavat suoluonnon lisäsuojelua ja sitä perustellaan muiden syiden lisäksi niiden merkityksellä saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuurin kannalta (porolaidun, luonnontuotteiden keräily). Yksittäisissä lausunnoissa myös edellytetään, että soidensuojelun täydennysehdoituksen kohteet tulee suojella. Lisäksi tulisi olla mahdollisuus suojella vapaaehtoisuuteen perustuen myös maakunnallisesti arvokkaita suoalueita ja yksittäisiä paikallisesti arvokkaiksi luokiteltavia suokokonaisuuksia. Yksittäisissä lausunnoissa esitetään, että lisäsuojelun tulisi kohdistua metsätaloudellisesti heikosti tuottaville ojitetuille soille. Lapin ELY-keskus huomauttaa, että soiden suojelun tarvetta on myös Lapissa Metsä-Lapin eteläpuolella.

Useissa lausunnoissa esitetään Itämeren arvokkaiden matalien vesialueiden ja rannanläheisten alueiden suojelun tärkeyttä. Yksittäisissä lausunnoissa korostetaan erikseen lisäsuojelua ulkomeren matalikoille, jotka ovat muun muassa uhanlaiselle vesilinnustolle kansainvälisesti merkittäviä ruokailu-, levähdys- ja sulkimisalueita, suojelualueita norpan ja pyöriäisen suojelemiseksi, kaikkien Suomen pienviesien suojelemista sekä Kemijoen tärkeyden tunnustamista sekä suojelun kohdentamista erityisesti metsäpaloalueille.

Useissa lausunnoissa todetaan, että perinnebiotooppien ylläpito ei edellytä suojelualueeksi perustamista, vaan että tärkeämpää on, että viljelijöille osoitetaan kustannuksia vastaavat taloudelliset resurssit. Yksittäisessä lausunnossa tunturiluontotyyppejä koskevaa tavoitetta ei pidetä riittävänä vaan katsotaan, että tunturiluontotyyppien tilan tulisi parantua.

Keinot

Useissa lausunnoissa korostetaan vaikuttavan, oikein kohdennetun ja kustannustehokkaan tavoitteiden toimeenpanon tärkeyttä. Lisäksi useissa lausunnoissa korostetaan vapaaehtoisen suojelun merkitystä suojelun toteutustapana ja korostetaan omaisuuden suojan huomioimista ja maanomistajille maksettavia korvauksia. Yhdessä lausunnossa myös esitetään, että tavoite voidaan kokonaisuudessaan saavuttaa vapaaehtoisin keinoin. Useissa lausunnoissa toisaalta esitetään, että suojelun kiireellisyyden vuoksi keinot

eivät voi olla vain vapaaehtoisia ja että myös suojelun tehokas kohdentaminen edellyttää velvoittavien keinojen käyttöä.

Useissa elinkeinojen edustajien antamissa lausunnoissa katsotaan, että elinkeinojen toimintaedellytykset on suojelusta huolimatta turvattava. Useissa näistä lausunnoista katsotaan, että ainoastaan suojelluksi osoitetuilla alueilla ja muilla selkeillä suojelukohteilla saisi olla elinkeinojen hankkeisiin vaikutusta. Yksittäisessä launnossa korostetaan, että suojelualueiden suojelumääräysten tulee olla hyvin ja asiantuntevasti harkittuja. Rajoitusten tulee koskea vain niitä toimintoja, jotka todistetusti aiheuttavat painetta ko. alueen suojelutavoitteita vastaan.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo lausunnossaan, että merkittävät muutokset valtion metsien käyttöön tulisi tehdä osana Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelua, joka prosessina on osallistava. Yksittäisissä muissa lausunnoissa korostetaan, että suojelu täytyy toteuttaa siten, että paikallinen väestö pääsee vaikuttamaan suojelun keinoihin. Erityisesti yksittäisissä lausunnoissa korostetaan, että saamelaisten maankäyttö- ja kulttuurisia oikeuksia tulee kunnioittaa ja päätöksenteon pitää pohjautua saamelaisten vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen.

Yksittäisissä lausunnoissa korostetaan valuma-alueiden merkitystä suojelualue-suunnittelussa. Yhdessä launnossa nostetaan lisäksi virkistyskäytön ja jokamiehenoikeuksien turvaaminen tärkeäksi huomioitavaksi seikaksi ja toivotaan niitä käsiteltäväksi tässä strategiassa. Yksittäisessä launnossa esitetään, että myös ilmastonmuutos tulisi huomioida suojelupinta-alan lisäämisen suunnittelun yhteydessä sekä suojelualueiden hoidossa.

Useissa lausunnoissa pidetään vapaaehtoisuuteen perustuvia Helmi- ja METSO-ohjelmia hyvinä ja niiden rahoituksen varmistamista sekä tarvittaessa lisäämistä tärkeänä. Osassa näistä lausunnoista korostetaan, että on tärkeää varmistaa, että ohjelmat kattavat koko maan. Myös keinoja METSO-ohjelman kehittämiseksi esitetään. Yksittäisissä lausunnoissa yksityismaille asetettuja tavoitteita pidettiin oikein mitoitettuina.

Useissa lausunnoissa korostetaan talousmetsien luonnonhoitoa metsäluonnon kannalta tärkeänä ja suojelualueita sekä niiden kytkeytyvyyttä tukevana toimena. Korostetaan esimerkiksi, että tavanomaisessa metsäympäristössä monimuotoisuutta voidaan turvata myös vähemmän rajoittavilla keinoilla kuten säilyttämällä ja lisäämällä monimuotoisuudelle arvokkaita rakennepiirteitä.

Yksittäisessä launnossa esitetään korvauskäytäntöjen uudistamista siten, että suojelua voitaisiin nykyistä paremmin kohdistaa metsäpaloalueille. Suojeluohjelman laatimista esitetään yhdessä launnossa Itämeren arvokkaiden matalien vesialueiden ja rannanläheisten alueiden suojelemiseksi. Myös välitöntä hakkuukielttoa METSO I- ja II-luokan kriteerit täyttävälle metsille esitetään.

Vaikutukset

Useissa lausunnoissa asetettua suojelutavoitetta ja sen vaikutusten arviointia liian epämääräisenä. Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että vaikutusten arvioinnin epämääräisyyden vuoksi ei prosentuaalista tavoitetta tulisi asettaa.

Yksittäisissä lausunnoissa tuodaan esiin, että strategian vaikuttavuutta parantaisi voimakkaampi kustannustehokkuustarkastelu, jolloin keskityttäisiin vahvemmin olemassa olevien luontoarvojen säilyttämiseen (niin valtion- kuin yksityismailla). Olemassa olevien luontoarvojen kattavampi ja velvoittavampi turvaaminen vähentäisi kalliiden ennallistamistoimien tarvetta.

Useissa lausunnoissa valtionmaiden suojelemisen nähdään olevan tehokasta. Yksittäisessä lausunnossa huomautetaan, että yksityismaiden suojeleminen on tärkeää, mutta resurssi-intensiivistä. Suojelun kohdistaminen esitettyä voimakkaammin valtion metsiin vähentäisi suojelun toteuttamiseen tarvittavaa henkilöresurssia.

Metsähallituksen lausunnossa esitetään arvioita esitetyn suojelutavoitteen vaikutuksista suojelun kohdistuessa eri tavoin valtionmaille. Arvion mukaan vaikutukset esimerkiksi työpaikkoihin, julkisen sektorin tuloihin ja metsäteollisuuden liikevaihtoon olisivat merkittäviä. Metsähallitus katsoo lausunnossaan, että jos valtion metsiä suojellaan ylimitoitettusti, vaurioitaisi se pahoin keskeistä toimialaa, jonka merkitys koko Suomen taloudelle ja hyvinvoinnille on keskeinen. Metsähallitus katsoo, että nimenomaisesti valtion metsien suojeleminen kohdistuisi epäoikeudenmukaisesti harvaan asuttuun osaan Suomea, jossa korvaavat työmahdollisuudet ovat rajattuja. Metsähallitus on arvioinut valtion maille esitetyn 500 000 hehtaarin lisäsuojelun vaikutuksia lausunnossaan esitettyssä kolmessa eri skenaariossa. Metsähallitus tuo esiin lausunnossaan myös lisäsuojelun vaikutukset teollisuuteen ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien vaikutusten siirtymisen Suomen rajojen ulkopuolelle. Myös metsästys- tai marjastusmahdollisuuksien lisääntymiseen suhtaudutaan varauksella.

Sahateollisuus arvioi Metsähallituksen esittämien arvioiden pohjalta, että heikennys valtionmaiden raaka-ainetarjontaan johtaisi merkittäviin haasteisiin itsenäisten sahojen toiminnassa, aiheuttaisi negatiivisia taloudellisia sekä sosiaalisia vaikutuksia kohdentuen erityisesti niihin talousalueisiin, joissa sahateollisuus on merkittävä teollinen tulonlähde.

Yksittäisessä lausunnossa myös esitetään, että tulisi löytää keinot turvata ne monimuotoisuuden kannalta arvokkaat ympäristöt, joille metsälaki ei sen päivittämisen jälkeen turvaa. Näiden jo tiedossa olevien arvokkaiden kohteiden turvaaminen olisi kustannusvaikuttavaa julkisten varojen käyttöä.

Lisäksi luonnonvarakeskus huomauttaa lausunnossaan, etteivät vanhoille ja luonnonilmaisille metsille asetetut tavoitteet voi supistaa kansallista geenireservimetsäverkostoa.

Kytkeytyvyys

Useissa lausunnoissa nähdään, että lakisääteisten luonnonsuojelualueiden verkostoja voisi nykyistä tehokkaammin täydentää, turvata ja tukea myös kaavasuojelun keinoin. Näkökulma korostuu erityisesti maakuntien liittojen lausunnoissa. Yksittäisissä muissa lausunnoissa myös muiden viheralueiden kytkeytyvyyden parantamista korostetaan erityisesti kaupunkiympäristöissä. Toisaalta melko useissa muissa lausunnoissa korostetaan, että maankäytön suunnittelua ei pitäisi nähdä luonnonsuojelun keinona.

Yksittäisessä lausunnossa suojelualueiden kytkeytyvyyttä koskevaa tekstiä pidetään liian yleisenä, eikä ole selvää esimerkiksi, miten Suomi aikoo huolehtia erityisolosuhteista ja tarpeista, jotka koskevat merilajien levinneisyyttä ja yhteyksiä rannikkoekosysteemeissä.

Suojelualueiden ulkopuolisten alueiden merkitystä korostetaan useissa lausunnoissa erityisesti varautumiskeinona ilmastonmuutokseen. Yksittäisissä lausunnoissa korostetaan suojelualueiden suunnittelun merkitystä kytkeytyvyyden takaamiseksi. Yksittäisessä lausunnossa ehdotetaan valtion maiden luontoarvoiltaan vähäisempienkin alueiden suojeleminen kytkeytyvyyden parantamiseksi.

Suojelua tukevat alueet (OECM)

Suojelua tukevia alueita (OECM) kommentoidaan monissa lausunnoissa. Valtaosassa asiaa kommentoineista lausunnoista suojelua tukevia alueita pidetään tärkeänä osana 30 % suojelupinta-alatavoitetta. Useissa

lausunnoissa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että kriteerit täyttävien alueiden nykyinen määrä ei ole tiedossa eikä suojelualueiden ja niitä tukevien alueiden merkitystä tavoitteen saavuttamisessa voi strategian perusteella arvioida. Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota, että strategiassa on myös elinympäristökohtaisia linjauksia, joista ei käy ilmi tulisiko niiden suojelua edistää suojelualueina vai suojelua tukevin alueina. Yksittäisissä lausunnoissa myös kiinnitetään huomiota siihen, että strategiassa käytetty termi ”suojelua tukevat alueet” ei riittävällä tavalla tuo ilmi, että näilläkin alueilla suojelun kohteena olevien luontoarvojen on säilyttävä. Kahdessa lausunnossa pidetään puutteena, että suojelua tukevien alueiden määrälle ei ole asetettu tavoitetta.

Useissa lausunnoissa tuodaan esiin, että on epäselvää, minkälaisia rajoituksia uusille suojelun tukialueen kriteerit täyttävälle aluetyypille tulisi asettaa. Useissa lausunnoissa toivotaan selkeitä linjauksia sallituista ja kielletyistä toimista erilaisilla suojelun tukialueilla. Useissa lausunnoissa ehdotetaan alueita tai aluetyyppejä, joiden soveltuvuutta suojelua tukeviksi alueiksi tulisi tarkastella tai kehittää. Valuma-alueisiin liittyvien vesiympäristöjen suojeluun suojelua tukevien alueiden katsotaan näissä lausunnoissa yleisesti sopivan, mutta jotkin tahot korostavat, että metsäluonnon osalta suojelua tukevien alueiden merkitys ei ole tiedossa tai on vähäinen. Useissa lausunnossa korostetaan, että on määriteltävä, mitkä kaavamääräykset alueella tulee olla, että se voidaan laskea suojelua tukevaksi alueeksi. Kahdessa lausunnossa katsotaan, että ennallistettujen ja luonnontilaisten soiden soveltuvuutta suojelua tukeviksi alueiksi on strategiassa korostettu liikaa. Yksittäisissä lausunnoissa korostetaan myös suojelun pysyvyyden tärkeyttä.

Yksittäisissä lausunnoissa kuitenkin kyseenalaistetaan strategiassa esitetty ajatus uusien aluetyypien kehittämisestä ja katsotaan, että suojelua tukevien alueiden tulisi rajautua olemassa oleviin aluetyyppeihin ja niillä voimassa oleviin rajoituksiin.

Ennallistaminen ja hoito

Valtaosassa lausunnoista huomautetaan, että ennallistamisen tavoite tulee asettaa 30 prosenttiin Kunming-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen mukaan. Toisaalta kahdessa lausunnossa huomautetaan, että Kunming-Montrealin ennallistamistavoite on globaali eikä sitä ole jaettu valtio- eikä elinympäristökohtaisesti. Useissa lausunnoissa viitataan EU:n ennallistamisasetukseen ja esitetään, että se tulee ottaa tavoitteissa huomioon. Yhdessä ministeriön lausunnossa vaaditaan, että ennallistamistavoitteet asetetaan vasta siihen (ja EU:n biodiversiteettistrategiaan yleisesti) liittyvät sitoumustyön myötä. Yksittäisissä lausunnoissa viitataan EU:n BD-strategiaan, jonka mukaan 30 prosentissa luontodirektiivin luontotyyppien ja luontodirektiivin ja lintudirektiivin lajien tilassa tulee saada aikaan selkeä parannus ja myös loppujen osalta tilan heikentyminen tulee estää. Tämä vaatii väistämättä laajaa ennallistamista.

Ennallistamisen valuma-aluekohtaisuus nostetaan usein esille. Yksi lausunto tiivistää näiden kommenttien viestin: ”Valuma-alue tulee ottaa ennallistamisen ja suojelua tukevien toimenpiteiden suunnittelun lähtökohdaksi yli maanomistus- ja suojelualue rajojen.” Lisäksi useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota pien- ja virtavesiin. Tavoitteena tulisi olla niiden luontaisen morfologian palauttaminen. Virtavesien osalta esitetään ehdotus uudesta tavoitteesta: ”Kaikissa virtavesissä on mahdollistettu vesieliöstön turvallinen ylös- ja alasvaellus”.

Useissa lausunnoissa kehutaan Helmi-elinympäristöohjelmaa ja todetaan, että paljon riippuu sen rahoituksesta tulevaisuudessa. Kahdessa lausunnossa todetaan muista poikkeavasti, että ennallistamisen jatkotavoitteet tulee asettaa vasta Helmi-kauden (2021–2030) jälkeen.

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota ilmastonmuutoksen hillinnän ja ennallistamisen yhteyteen. Osasta ennallistamistoimia voi syntyä ilmastopäästöjä, kun taas osa auttaa ilmastomuutoksen hillinnässä. Ennallistamisen pitkän aikavälin hyötyjä pidetään merkittävänä. Lausunnoissa nostetaan esille myös soiden ennallistamisen hyödyt ravinteiden sidonnassa sekä vedenlaadussa.

Useissa lausunnoissa painotetaan, että ennallistamisen on oltava kustannusvaikuttavaa. Muutamassa lausunnossa todetaan, että ennallistamisessa tulee priorisoida arvokkaimpia luontotyyppisiä. Yhdessä lausunnossa todetaan, että vieraslajien poiston tulee olla osa ennallistamista silloin, kun sitä tarvitaan. Useissa maakuntien liittojen lausunnoissa todetaan, että olisi tärkeää ennallistaa myös mm. saastuneita maa-alueita, kaivosalueita ja muita taloudellisen toiminnan ulkopuolelle jääneitä alueita.

Ennallistamisen rahoituksesta esitetään lausunnoissa erilaisia näkemyksiä. Yhdessä lausunnossa mainitaan pilaaja maksaa -periaatteen hyödyntäminen ennallistamisessa ja toisessa lausunnossa mainitaan erikseen vesivoimayhtiöiden vastuu vaelluskalareittien ennallistamisesta. Yhdessä lausunnossa nostetaan esille EU:n oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) rahoituksen käyttö ja toisessa lausunnossa todetaan, että maatalousympäristön purojen luonnonmukaistamiseen voi saada CAP-rahoitusta, mutta tämä tunnetaan vielä huonosti.

Yksittäisessä lausunnossa todetaan, ettei Itämeren ennallistaminen voi olla pelkästään merenhoidon toimenpideohjelman varassa, vaan lisäksi tarvitaan haitallisimpien ihmistoimien alueellista rajoittamista, joka voi tapahtua suojelualueilla ja niiden tukialueilla. Samanlaisia huomioita esitetään myös muissa lausunnoissa. Yhdessä lausunnossa kiinnitetään huomiota kulttuuriympäristöjen ja kulttuuriperinnön huomioiminen ennallistamisessa.

3.2.4. Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen (luku 3.5)

Valtaosassa lausuntoja pidetään tärkeänä, että strategiassa tunnistetaan luontoon kohdistuvien paineiden vähentämisen ja luontokadon juurisyihin vaikuttamisen merkitys. Useissa lausunnoissa todetaan, että relevanttien teemojen tunnistamisessa on onnistuttu hyvin. Tällaisina mainittiin esimerkiksi luonnon tilaan vaikuttavan taloudellisen toiminnan kestävyys, yksityisen sektorin toimien myönteinen kokonaisvaikutus, monimuotoisuuden kohdistuvien riskien vähentäminen, tarvittavien ohjauskeinojen käyttöönotto ja suomalaisten ekologisen jalanjäljen pienentäminen. Myös tiedon hyödyntäminen sekä osallistumisen ja vuorovaikutuksen edistäminen mainitaan lausunnoissa keskeisinä teemoina paineiden vähentämisessä ja juurisyihin vaikuttamisessa. Useissa lausunnoissa korostetaan eri sektorien ja toimialojen laajan mukanaolon merkitystä eri tavoitekokonaisuuksissa. Erityisesti paineiden vähentämiseen ja juurisyihin vaikuttamiseen liittyvien tavoitteiden todetaan linkittyvän vahvasti myös muihin kansallisiin strategioihin ja toimenpideohjelmiin.

Paineiden vähentämiseen ja juurisyihin vaikuttamiseen liittyvien tavoitteiden mukanaolon todetaan osassa lausuntoja olevan selkeä parannus aiempiin luonnon monimuotoisuuspolitiikan tavoitteenasetteluihin. Osassa lausuntoja todetaan, että koska luontokatoa ei voida pysäyttää ilman muutoksia yhteiskunnan tavoissa ja rakenteissa, on tärkeää, että tähän liittyviä tavoitteita on tuotu kattavasti ja kokonaisvaltaisesti mukaan strategiaan. Tavoitekokonaisuuden todetaan olevan olennainen strategian toteutuksen ja vaikuttavuuden kannalta, mutta toisaalta osassa lausuntoja sen todetaan olevan myös haastava. Osassa lausuntoja ajatellaan kestävyysmurroksen olevan abstrakti ja vaikutuksiltaan epävarma. Yksittäiset lausunnot peräänkuuluttavat huomion kiinnittämistä tavoitteiden toteutumisen aikataulun selkiyttämiseen ja tavoitteisiin liitettävien toimenpiteiden mitattavuuteen. Paineiden vähentämiseen ja juurisyihin vaikuttamiseen liittyvien

mittareiden luomiseen ehdotetaan kiinnitettävän erityistä huomiota toimintaohjelmaa laadittaessa. Yksittäiset lausunnot esittävät tähän osioon liittyvien toimenpidetavoitteiden lisäämistä jo strategiaan toimintaohjelman sijasta. Tavoitekokonaisuuteen liittyen yksittäiset lausunnonantajat ehdottavat strategian eri osioiden välisten suhteiden ja mahdollisten päällekkäisyyksien tarkastelua. Yksittäisissä lausunnoissa nostetaan esiin, että eri tavoitteet ja tavoitekokonaisuudet linkittyvät ja tukevat toisiaan.

Luonnonvarojen hyödyntäminen, maankäyttö ja rakentaminen

Valtaosassa lausuntoja pidetään olennaisena, että strategiassa on tunnistettu luonnonvarojen hyödyntämisen, maankäytön ja rakentamisen merkitys luontoon kohdistuvina paineina. Useissa lausunnoissa pidetään keskeisenä, että tuotannon lisäksi myös kulutukseen liittyvät näkökohdat huomioidaan. Osassa lausuntoja tätä perustellaan muun muassa sillä, että jos kulutusta ei huomioida, on riskinä, että negatiiviset vaikutukset luontoon siirtyvät muille alueille tai Suomen rajojen ulkopuolelle. Luonnonvara-, maankäyttö- ja rakentamisalan osaamisen ja tiedon merkityksen tunnistamista ja tietopohjan ja tietotason kehittämistä edelleen pidetään keskeisenä luonnon monimuotoisuuden nykyistä tehokkaammaksi turvaamiseksi. Useissa lausunnoissa nostetaan ekologisen kompensaation määrätietoinen kehittäminen esiin yksittäisenä keskeisenä tavoitteena. Yksittäiset lausunnot pitävät luonnonvarojen hyödyntämiseen, maankäyttöön ja rakentamiseen liittyviä tavoitteita riittämättöminä päätavoitteen saavuttamisen kannalta ja peräänkuuluttavat tarkennuksia.

Valtaosassa lausuntoja pidetään tärkeänä, että kiertotalouden merkitys strategian päätavoitteen saavuttamisen kannalta on nostettu esille. Kiertotaloutta mahdollistavia ratkaisuja, kiertotaloussuunnittelua sekä muun muassa kierrätyksen edistämistä painotetaan lausunnoissa. Erityisen oleellisena pidetään neitseellisten luonnonvarojen käytön vähentämistä. Lisäksi pidetään tärkeänä, että hankinnoissa, suunnitelmissa ja investoinneissa pidetään ensisijaisena vaihtoehtona kierrätettävien ratkaisujen käyttöä. Tällä nähdään positiivinen vaikutus luonnon monimuotoisuuden tilaan sekä Suomessa, että Suomen rajojen ulkopuolella. Toisaalta useat lausunnot pitävät tärkeänä huomioida, että yksin kiertotalouteen kiinnittyminen on riskialtista ja tarvitaan kulutuksen vähentämistä. Kiertotalouden strategisen ohjelman merkittävänä puutteena luonnon monimuotoisuuden kannalta pidetään yksittäisissä lausunnoissa vientituotteiden rajaamista uusiutuvia luonnonvaroja koskevan tavoitteen ulkopuolelle.

Osassa lausuntoja ehdotetaan, että luonnonvarakysymyksissä painotetaan tarvetta vähentää uusiutumattomien ja erityisesti fossiilisten raaka-ainesten käyttöä. Osassa lausuntoja ehdotetaan selkeytystä tavoitteisiin, jotka liittyvät uusiutuvien luonnonvarojen rooliin, myös suhteessa kiertotalouteen. Osassa lausuntoja ehdotetaan muokattavaksi tai poistettavaksi tavoitekirjausta, joka koskee luonnonvarojen käytön tavoitteiden riittävyyden tarkastelua luonnon monimuotoisuusvaikutusten osalta etenkin uusiutuvien luonnonvarojen sekä vientituotteiden valmistukseen käytettyjen luonnonvarojen tavoitteiden osalta. Yksittäiset lausunnot ehdottavat, että tavoitekirjaus mukailisi kiertotalouden strategisen ohjelman kirjausta uusiutuvien luonnonvarojen käytöstä. Yksittäiset lausunnot ehdottavat, että tavoitetta tulisi muotoilla vahvemmin siten, että luonnonvarojen käytön tavoitteet tulee päivittää niiden riittävyyden parantamiseksi. Luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttamista tukee yksittäisten lausuntojen mukaan, jos ympäristöstävälliset tuotteet ja palvelut ovat tulevaisuudessa luontoa kuluttavia ja tuhoavia tuotteita ja palveluita halvempia.

Osassa lausuntoja ehdotetaan, että luonnonvarojen kulutuksen saattamiseksi luonnon kantokyvyn mukaiseksi tarvitaan tavoitteiden täsmentämistä ja myös uusiutuvien luonnonvarojen käytön vähentämiseen tähtäämistä. Osassa lausuntoja ehdotetaan, että tavoitemuotoilun tulisi huomioida luonnon tilaan suoraan vaikuttavan taloudellisen toiminnan, kuten maankäytön, rakentamisen ja luonnonvaratalouden pinta-alojen rajoittamisen ja pienentämisen sekä siellä missä kyseistä toimintaa toteutetaan, huomattavasti nykyistä paremman luonnon

huomioimisen. Osassa lausuntoja ehdotetaan, että julkishallinnon tulee edistää kulutuksen absoluuttista vähentämistä ja kuluttajien kestävämpien valintojen tukemista.

Yritysten vapaaehtoisia sitoumuksia kannatetaan useissa lausunnoissa. Useissa lausunnoissa pidetään myös yritysten tuotannon ja hankintaketjujen tuntemiseen liittyvän tavoitteen kannatettavana. Osa lausunnonantajista katsoo, että tuotantoon ja erityisesti hankintaketjuihin liittyvät mahdolliset ohjauskeinot tulee asettaa harkitusti, ja ensisijaisesti perustuen yritysten vapaaehtoisiiin sitoumuksiin. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että yritysten rooli luontokadon pysäyttämisessä tunnistetaan Kunming-Montrealin kehityksessä ja esitetään, että kansainväliseen kehukseen nojaten Suomessa tulee isoille yrityksille asettaa velvoite selvittää ja raportoida omat luontovaikutuksensa. Tätä perustellaan yritysten toimien vaikutuksen läpinäkyvällä seurannalla. Yksittäisissä lausunnoissa pyydetään huomioimaan, että yritysten luonnon monimuotoisuusvaikutusten mittaamiseen ei ole vielä vakiintuneita tapoja ja mittareita. Osassa lausuntoja peräänkuulutetaan yritysten positiivisen luontokädenjäljen tunnistamista luontokadon pysäyttäjänä. Tällä viitataan siihen, että esimerkiksi yritysten tuottamien teknologioiden, tuotteiden ja palveluiden globaali kädenjälki luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja lisäämisessä voi olla samaan tapaan merkittävä kuin ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Useissa lausunnoissa esitetään, että tavoitteeksi määritettäisiin luonnonvaratalouden tuotannon jalostusasteen nostaminen. Myös tuotannon suuntaamista kohti pitkäaikaisia tuotteita sekä energiantuotannon polttamattomia tekniikoita pidetään keskeisinä. Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että luontokadon pysäyttämisessä on tarpeen miettiä myös luonnonhoidon kustannustehokkuutta. Osassa lausuntoja todetaan, että kattava rakennemuutos on tarpeen etenkin energijärjestelmässä sekä luonnonvaroja käyttävässä teollisuudessa, erityisesti metsäteollisuudessa, ja ruokajärjestelmässä.

Useissa lausunnoissa todetaan, että maankäytön osalta suunnittelukäytäntöjä tulee ohjata kohti luonnon monimuotoisuutta huomioivaa suuntaa. Osassa lausuntoja ehdotetaan konkreettisten tavoitteiden asettamista suunnittelukäytännöille sekä strategian tavoitteiden näkymiselle maankäytön linjauksissa ja sopimuksissa. Osa kunnista ja maakuntien liitoista sekä Kuntaliitto nostavat esiin, että kunnat soveltavat jo lieventämishierarkiaa maankäytössään ja kannattavat sen laajentamista. Luonnonsuojelulain myötä ekologisen kompensaation toimeenpanoon toivotaan yhtenäisten toimintamallien kehittämistä ja lisäresursseja. Useat lausunnot pitävät perusteltuna, että velvoite alueidenkäytön suunnittelun toteuttamisen lieventämishierarkialle asetetaan hallinnolle. Osassa lausunnoista pidetään lieventämishierarkian kattavaa soveltamista ilmeisenä edellytyksenä päätavoitteen saavuttamiseksi. Osassa lausuntoja todetaan kuitenkin, että on tärkeää, että toimijoiden tavoitteet ovat tämän osalta yhteneväiset ja realistiset, ja että toisaalta lieventämishierarkian toteutumista seurataan tarkoin ja läpinäkyvästi. Osassa lausuntoja tuodaan esiin, että alueiden, esimerkiksi kasvavien kaupunkialueiden, erityispiirteet on tärkeä huomioida. Osassa lausuntoja todetaan, että lieventämishierarkian soveltamiseen liittyvä tavoite on vaikutuksiltaan epäselvä, ja ehdotetaan siksi toimijoiden roolien selkeyttämistä maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa. Yksittäisissä lausunnoissa pyydetään huomioimaan kompensaatiomallien mahdolliset vaikutukset puuta jalostavan teollisuuden kilpailukykyyn suhteessa verrokkimaihin. Osassa lausuntoja pidetään kokonaisuutena tavoitetta liian kunnianhimoisena suhteessa asetettuun aikajänteeseen ja nykyiseen kehitystilanteeseen, ja todetaan, että kompensaation tulee ensimmäisenä kohdistua merkittäviin luontoarvoihin. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että rakentamisen sijoittamisessa tulisi tarkastella sellaisten kohteiden, jotka soveltuvat luontoarvojen näkökulmasta huonosti rakentamiselle, lisäksi sellaisia kohteita, joilla vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen jäävät muihin vaihtoehtoihin nähden vähäisemmiksi.

Useissa lausunnoissa ehdotetaan tarkasteltavan, ovatko rakennetun ympäristön tavoitteet riittävän kunnianhimoisia. Hyödyntämättömiä mahdollisuuksia nähdään olevan sekä negatiivisten luontovaikutusten vähentämisessä, että positiivisten luontovaikutusten lisäämisessä erilaisten rakentamisen ratkaisujen kautta. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että erityisesti julkisissa rakennushankkeissa olisi mahdollisuus toimia

esimerkkinä ja kannustaa yrityksiä tarjoamaan luontopohjaisia ratkaisuja. Toisaalta osa lausunnonantajista toteaa, että erityisesti kasvukeskuksiin kohdistuva rakentamispaine uhkaa supistaa niiden luontopinta-alaa. Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota, että viheralueisiin liittyviä tavoitteita tulisi selkeyttää niihin kaupunkiseuduilla kohdistuvien rakentamispaineiden vuoksi. Useissa lausunnoissa resurssitehokkuutta pidetään tärkeänä myös rakentamisen tarkastelussa. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että esimerkiksi viherkatot eivät korvaa rakentamisen alta menetettyä luontoa ja rakentamaton, lähellä luonnontilaa olevat maa-alueet tulisi nähdä luonnonvaroihin verrattavana resurssina, jonka säilyttämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Yksittäisissä lausunnoissa esitetään, että strategian tulisi linjata, millaisin periaattein uusiutuvan energian tuotantoa tulisi sijoittaa luonnon monimuotoisuusvaikutukset huomioiden.

Yksilöiden, yhteisöjen ja organisaatioiden aktiivinen toiminta

Useissa lausunnoissa pidetään myönteisenä ja kannatettavana tavoitetta elinkeinoelämän laajasta osallistumisesta strategian toimeenpanoon arvioimalla ja julkaisemalla omat luontoriippuvuutensa ja – vaikutuksensa, sekä vapaaehtoisilla sitoumuksilla. Osassa lausuntoja ehdotetaan tähän lisättäväksi hyvien käytäntöjen jakamisen toimialojen ja toimijoiden kesken. Yksittäisissä lausunnoissa huomautetaan, että vaikka vapaaehtoisiin toimiin on tärkeä kannustaa, ne eivät itsessään riitä, ja luontoriippuvuuksien ja – vaikutusten arvioinnin ja raportoinnin tulisi olla velvoittavaa.

Osassa lausuntoja ehdotetaan pohdittavaksi vielä tarkemmin, millaisia voisivat olla valtion ja yksityisen sektorin yhdessä kehitettävät toimintatavat, joilla luonnon monimuotoisuutta voidaan turvata. Osan mainituista toimintamalleista todetaan olevan jo kehitteillä tai käytössä. Kansainvälisillä markkinoilla toimivien yritysten kannalta todetaan, että erilaiset globaalit tai alueelliset toimintamallit voivat olla kansallisesti kehitettäviä malleja käyttökelpoisempia. Luontopääomaan kohdistuvien vaikutusten arviointia pidetään yksittäisissä lausunnoissa haastavana, ja peräänkuulutetaan tarkempaa käsitteistön määrittelyä ja ehdotetaan tavoitteiden selkeyttämistä.

Yksilöiden kestävien elämäntapojen tukemisen ja helpottamisen todetaan osassa lausuntoja olevan keskeistä. Yksittäisissä lausunnoissa muistutettiin, että kestävä elämäntapaa koskevia valintoja ei tule jättää vain yksilöiden vastuulle, vaan niitä tulee tukea ja edistää julkisen vallan toimesta ja varmistaa, että kestävä elämäntapa on mahdollista kaikille esimerkiksi varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Erityisesti nuorten aktiivista osallistumista luonnon monimuotoisuuden parantamiseen pidetään tärkeänä tukea. Yksilöiden kestävä elämäntapaa koskevista valinnoista eniten huomiota kiinnitetään ruokavalintoihin. Yksittäisissä lausunnoissa pidetään olennaisena toimenpiteiden ja niiden kohdentamisen tiedepohjaisuutta. Yksittäisissä lausunnoissa esitetään lisättäväksi tavoitetta luomukulutuksen edistämisestä sekä Kunming-Montrealin kehyksen tavoitetta ruokahävikin puolittamisesta ja kuluttajien rohkaisusta tekemään kestäviä kulutusvalintoja erityisesti ruokaan liittyen. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan seuraavien toimijaryhmien kattavampaa huomioimista: koulut ja oppilaitokset, kasvatus- ja koulutussektori, kolmas sektori, harrastustoiminnan järjestäjät.

Riskit luonnon monimuotoisuudelle

Useissa lausunnoissa luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien riskien tunnistamista pidetään myönteisenä. Vieraslajien aiheuttaman riskin käsittelyä ehdotetaan yksittäisissä lausunnoissa täsmennettäväksi kansainvälisten riskiarvioiden pohjalta. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen osalta yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan viitattavan ja nojattavan kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutussuunnitelman tavoitteisiin. Kemiallisten torjunta-aineiden osalta yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että tavoitteessa painotetaan

koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä. Herkkien alueiden määrittelyä pidetään yksittäisissä lausunnoissa epäselvänä ja sitä ehdotetaan selvennettävän. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan elinympäristöjen pirstoutumisen aiheuttaman riskin huomioinnin selkeyttämistä. Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan paremmin tunnistettavaksi seuraavien tekijöiden aiheuttamia riskejä: keinovalo, rehevöityminen sekä uhanalaiseihin lajeihin kohdistuva metsästys, kalastus ja häirintä.

Julkishallinnon ohjaus

Valtaosassa lausuntoja kommentoidaan lainsäädännön kehittämisen tarvetta. Useissa lausunnoissa todetaan, että monissa strategian toimenpiteissä tukeudutaan vapaaehtoisin keinoin, mutta strategian kireä aikataulu huomioiden tulisi samaan aikaan tarkastella myös lainsäädännön muutostarpeita. Tätä perustellaan pääasiassa sillä, että päätavoitetta ei pidetä mahdollisena saavuttaa ilman lainsäädännöllisiä keinoja sekä toisaalta sillä, että heikennysten estäminen ja luontoa merkittävästi muuttavien toimien luvanvaraisuus voi joissain tapauksissa olla kustannustehokas keino turvata monimuotoisuutta haittojen korjaamisen sijaan. Useissa lausunnoissa kannatettiin osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden vahvaa huomioimista myös osana sääntelyä ja ohjauskeinoja. Osassa lausuntoja pyydetään käsiteltävän tässä osiossa, mihin lakeihin kohdistuu muutostarpeita, jotta luontokato pysähtyisi vuoteen 2030 mennessä. Suunniteltujen tavoitteiden ja ohjauskeinojen sitovuutta sekä niihin liittyvää valvontaa sekä laittoman toiminnan sanktioita ehdotetaan tarkasteltavan erityisesti siinä tapauksessa, jos strategia ei edisty tavoitteiden mukaan. Yksittäisinä esimerkkeinä tarkasteltavista muutoskohteista eri lausunnoissa nostetaan yritysvastuulainsäädäntö, vesilaki, metsälaki ja maankäyttöä ja kaavoitusta sääntelevä lainsäädäntö. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että tavoite markkinoiden toiminnan korjaamisesta ohjauskeinoilla on kriittinen, ja sitä tulisi käsitellä laajemmin.

Useissa lausunnoissa todetaan, että hallinnon oma toiminta ei tule riittämään luonnon köyhtymisen suunnan muutokseen, vaan tarvitaan laajapohjaista osallistumista ja sitoutumista. Tämän edellytyksenä pidetään asiantuntijuutta ja pitkää sitoutumista, rahoituksen hankintaa ja sen hallinnointia sekä lainsäädännön tuntemusta edellyttävää tekemistä. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että lainsäädännössä on osin käytännön toimiin pääsemistä merkittävästi hidastavia seikkoja, joiden osalta tulisi harkita mahdollisuuksia muuttaa käytänteitä.

Osassa lausuntoja todetaan, että toimenpiteissä tulee korostaa vapaaehtoisuuteen perustuvia toimia, jotka tarjoavat elinkeinoelämälle joustavan tavan edistää yhteisiä tavoitteita. Todetaan, että lainsäädännön tulisi tukea yritysten luontotyötä. Informaatio-ohjauksen lisäämisen todetaan yksittäisissä lausunnoissa olevan kannatettavaa. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että jatkossakin tulisi korostaa kannusteiden, taloudellisen ohjauksen ja markkinamekanismien merkitystä, minkä ajatellaan lisäävän hyväksyttävyyttä. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, etteivät markkinaehtoisuutta rajoittavat ohjauskeinot ole kannatettavia.

Osassa lausuntoja ei kannateta tavoitetta luontoa koskevan puitelain valmistelusta ja käyttöönotosta vaan ehdotetaan sitä selkeytettäväksi tai poistettavaksi. Tätä perustellaan epäselvyydellä siitä, mitä lisäarvoa puitelain valmistelu ja käyttöönotto toisi, ja toisaalta mitkä olisivat sen edellytykset. Myös tavoitetta koskevia perusteluja pidetään pintapuolisina suhteessa tavoitekirjaukseen. Osassa kriittisiä lausuntoja tavoitetta pidetään hyväksyttävänä, jos laissa määritellään esimerkiksi kokonaistavoitteet ja hallinnon suunnittelujärjestelmä, mutta ei suoraan toiminnanharjoittajille kohdistuvia veloitteita. Yksittäisissä lausunnoissa tavoitetta pidetään myös liian yksityiskohtaisena strategiaan ja ehdotetaan jätettäväksi toimintaohjelmaan. Yksittäisissä lausunnoissa tavoitetta luontoa koskevasta puitelaista pidetään tärkeänä ja kannatettavana. Tätä perustellaan sillä, että sen ajatellaan tukevan politiikkajohdonmukaisuutta ja ylihallituskautista jatkuvuutta.

Valtaosassa lausuntoja pidetään luonnon monimuotoisuusvaikutusten kattavampaa tunnistamista ja tämän pohjalta tehtävää strategioiden yhteensovittamista tärkeänä tavoitteena. Useissa lausunnoissa todetaan, että kaiken toiminnan sopeuttaminen luonnon kantokyvyn rajoihin on keskeistä myös sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden turvaamiseksi. Useissa lausunnoissa kannatetaan hallinnon yhteistyön lisäämistä ja esitetään ehdotuksia politiikkajohdonmukaisuuden tukemiseksi. Ehdotettuja keinoja ovat: erilaisten hankkeiden ja strategioiden vaikutustenarvioinnin kriteerien, soveltamisen ja vaikutusten seurannan kehittäminen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, tietoon perustuvan päätöksenteon kehittäminen, kestävyuden vahvistaminen koko valtioneuvoston yhteisenä tavoitteena, keskeisten tavoitteiden yhteensovittamisesta linjaaminen valtioneuvostotasolla, hallinnonalojen yhteistyön määrätietoinen jatkaminen ja sektorirajat ylittävä päätöksenteko, sekä luonnon monimuotoisuusstrategian tavoitteiden käyttäminen luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavien muiden strategioiden, suunnitelmien ja toimenpiteiden pohjana.

Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että luonnon monimuotoisuusvaikutusten rinnalla on tärkeä tunnistaa kattavasti sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että elinkeinoelämälle on tärkeää, että julkishallinnollinen ohjaus on ennakoitavaa ja pitkäjänteistä. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että luonnon monimuotoisuusstrategia tulisi jatkossa laatia ennen muita luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavia kansallisia strategioita ja suunnitelmia, jotta sen tavoitteet voidaan huomioida paremmin. Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota, että politiikkajohdonmukaisuuden tarkastelun pidetään tärkeänä toteutua toisaalta läpi hallinnon hierarkiatasojen ja toisaalta moninäkökulmaisesti. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että vielä epäselväksi jää, miten päästään tavoitteeseen siitä, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on poikkileikkaavasti strategisen suunnittelun tavoite. Yksittäiset lausunnot ehdottavat, että ohjauskeinojen johdonmukaisuutta tuetaan vapaaehtoisuuteen pohjaamisella.

Useissa lausunnoissa pidetään tärkeänä, että erilaiset strategiat ja ohjelmat tukevat toisiaan ja että luonnon monimuotoisuuden parantaminen otetaan läpileikkaavasti huomioon eri sektorien strategiatyössä. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että luonnon monimuotoisuusstrategiassa viitattaisiin selkeämmin muihin strategioihin ja huomioitaisiin niiden tavoitteet

Julkisten hankintojen aiheuttaman luontoon kohdistuvan paineen vähentämiseen liittyvän tavoitteen todetaan useissa lausunnoissa olevan kannatettava. Julkisilla hankinnoilla nähtiin olevan myös potentiaalia luoda edelläkävijämarkkinoita ja kiihdyttää kestävämpien hyödykkeiden kehittämistä. Osassa lausuntoja ehdotetaan julkisia hankintoja koskevan tavoitteen konkretisoimista esimerkein. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan lisättäväksi tietoa, että Suomen kansallisessa hankintastrategiassa on tavoitteena nostaa luomun osuus 25 % julkisissa ruokapalveluissa vuoteen 2030 mennessä. Väylävirasto valmistelee parhaillaan hankintojen ympäristökriteerejä, mikä osaltaan tukee julkisia hankintoja koskevan tavoitteen toteutumista.

Osallistuminen luontoa koskevaan päätöksentekoon

Valtaosassa lausuntoja pidetään tärkeinä päätöksenteon osallistavuuteen ja yhteistyön sekä vuorovaikutuksen kehittämiseen liittyviä tavoitteita. Myös oikeudenmukaisuuden ja perus- ja ihmisoikeusvaikutusten käsittelyä pidetään olennaisina. Useissa lausunnoissa nostetaan esiin yhteistyön kehittämistarpeena alueidenkäyttö ja erityisesti yhteistyön tiivistäminen hallinnon, luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavien toimijoiden, maanomistajien ja alueen asukkaiden kanssa. Eri näkökulmien yhteensovittamista pidetään olennaisena osana alueidenkäyttöä koskevaa päätöksentekoa. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että osallistamiseen jo olemassa olevia menetelmiä käytettäisiin enemmän. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että oikeudenmukaisen siirtymän varmistamiseksi olisi tarpeellista laatia oma strategia ja toimintasuunnitelma.

Useissa lausunnoissa kiitetään erityisesti lasten ja nuorten osallistamisen näkökulmien huomioimista ja pidetään tärkeänä tunnistaa myös muut heikosti edustetut toimijaryhmät. Yksittäiset lausunnot nostavat esiin tarpeen tunnistaa lasten ja nuorten ilmaisemia huolia luonnon tilasta sekä luonnon tilaan liittyvää ahdistusta ja ottaa ne huomioon päätöksenteossa. Yksittäisissä lausunnoissa tuodaan esiin, että osallisuutta tukevat riittävät tiedontuotannon ja –hyödyntämisen resurssit. Yksittäisissä lausunnoissa tuodaan esiin, että koska luontoa koskevaan kansalliseen, alueelliseen ja paikalliseen päätöksentekoon, suunnitteluun ja toimeenpanoon osallistuu laaja joukko yhteiskunnan eri toimijoita, saattaa olla haastavaa varmistaa, että kaikki kokevat kaikki toimet oikeudenmukaiseksi. Tämän vuoksi pidetään tarpeellisena tunnistaa selkeämmin myös toimien tarpeellisuuden ja oikeudenmukaisuuden tietopohja.

Yksityinen ja julkinen rahoitus

Useissa lausunnoissa pidetään kannatettavana tavoitetta julkisen vallan ohjauksen vaikutusten arvioinnin kehittämisestä, sekä periaatetta, että julkisia varoja käytetään mahdollisimman kustannusvaikuttavasti. Useissa lausunnoissa pidetään tavoitetta rahoituksen pitkäjänteisyydestä tärkeänä. Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota taloudellisten vaikutusten arvioinnin kattavuuden tärkeyteen sekä tiedon puutteisiin tähän liittyen. Osassa lausuntoja todetaan, että edellisen toimintakauden arvioinnin mukaan luontokadon pysäyttämiseen kohdistunut rahoitus on ollut riittämätöntä kaikilla hallinnon sektoreilla, ja todetaan rahoituksen riittävyyden ja eri hallinnonaloille kohdentumisen varmistamisen olevan tärkeää. Yksittäisissä lausunnoissa tuodaan esiin, että resursoinnissa tulee huomioida myös tietoon, osaamiseen ja henkilöstöön liittyvät resurssit. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että rahoituksen ekologisen kestävyuden parantamisen voisi hyvin sitoa meneillään oleviin prosesseihin kuten EU:n vihreän rahoituksen taksonomian kriteeristöön. Yksittäisissä lausunnoissa kannatetaan luonnonvarojen käytön haitallisten ulkoisvaikutusten sisällyttämisestä hintoihin, ja yksittäisissä lausunnoissa tämän vaikutuksia ja toteutusta pidetään epäselvänä.

Yksittäisissä lausunnoissa pidetään rahoitustarpeita kuvaavaa tekstiä irrallisena muusta strategialuonnoksesta ja sen tavoitteista. Ehdotuksena selkeyttämisestä todetaan esimerkiksi, että luvussa tulisi kuvata, mikä on luontokadon torjuntaan tällä hetkellä käytettävissä oleva rahoitus. Yksittäisissä lausunnoissa pidetään yksityisen rahoituksen käsittelyä riittämättömänä ja esitetään sen laajentamista. Erityisesti pyydetään tarkennettavan markkinapohjaisia ratkaisuja monimuotoisuutta edistävien toimien rahoittamiseksi. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että luvussa käsiteltäisiin laajemmin myös luontokadon pysäyttämisen taloudellisia hyötyjä

Useissa lausunnoissa pidetään tärkeänä luonnon monimuotoisuusvaikutusten parempaa huomioimista tukien suuntaamisessa. Luonnon monimuotoisuusvaikutusten huomioimista tulisi lausuntojen mukaan parantaa esimerkiksi yritystuissa, energiatuissa ja maatalouden tuissa. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan myös viittaamista EU:n tukipolitiikkaan. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan CAP-rahoituskaudesta, että sen mukaisissa maataloustuissa ei voida maksaa viljelijälle ympäristöhyödyn arvon perusteella. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että tukia on arvioitava laaja-alaisesti ottaen huomioon myös niiden välilliset vaikutukset.

Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta, arviointi ja tutkimus

Luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaan, arviointiin ja tutkimukseen liittyviä tavoitteita pidetään valtaosassa lausuntoja myönteisinä ja kannatettavina. Useissa lausunnoissa todetaan, että luonnon tilaa koskeva seurantatieto on tärkeässä roolissa luonnon monimuotoisuuden edistämässä, jotta toimenpiteitä osataan kohdentaa vaikuttavalla tavalla ja toimien todellisista vaikutuksista saadaan tietoa. Myös luontoa

koskevan tiedon avoin jakaminen, tietokantojen yhteensovittaminen ja digitalisaatio nähdään oleellisena osana tiedon parempaa hyödyntämistä.

Osassa lausuntoja pidetään tärkeänä, että korkeatasoisen luonnon monimuotoisuutta koskevan perustutkimuksen lisäksi tutkimusrahoitusta suunnataan laajaan tieteidenväliseen yhteistyöhön kestävyysmurroksen mekanismien, niihin liittyviin tietoaukkoihin ja ohjauksen ymmärtämiseksi sekä luonnon elpymistä edistävien yhteiskunnallisten ratkaisujen tunnistamiseksi. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että strategiassa tuodaan esiin myös luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutusten tutkimuksen tärkeys. Tiedontuotannon resursoinnilla nähdään olevan yhteys myös osajien määrään.

Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että strategian toteutuksen seurantaan liittyvissä mittareissa on vielä osin kehitettävää. Myös EU:n biodiversiteettistrategian ja ennallistamisasetuksen toimeenpano asettavat mittavia velvoitteita luonnon pitkäaikaisseurannalle. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että vaikutusten todentamisen kannalta keskeiset pitkäaikaisseurannat ovat olleet aliresursoituja ja seurantojen koordinaatio ja pitkäjänteinen rahoitus tulee varmistaa, jotta strategian tavoitteiden vaikuttavuutta ja Suomen luonnon monimuotoisuuden tilaa pystytään seuraamaan. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että tietopohjan osalta on varmistettava riittävä alueellinen tarkkuus, jotta yhteiset aineistot tukevat myös paikallistason päätöksentekoa. Seurantojen kehittämisessä pidetään tärkeänä, että kuullaan ja huomioidaan myös tiedon loppukäyttäjien, esimerkiksi yritysten, näkökulmia.

Osassa lausuntoja todetaan, että tietopohjan vahvistaminen luo edellytyksiä ottaa seuraavia toimenpiteitä käyttöön, kuten ekosysteemitilinpidoon. Ekosysteemitilinpidoon käyttöönoton edistämistä pidetään useissa lausunnoissa kannatettavana. Yksittäisissä lausunnoissa nostetaan esiin, että strategiasta puuttuu toimet siltä osin, miten ekosysteemitilinpito kytketään taloudelliseen tilinpitoon. Yksittäiset lausunnonantajat toteavat, että vaikka suhtautuminen ekosysteemitilinpitoon on myönteinen, on liian aikaista arvioida sen hyödyntämismahdollisuuksia käytännössä.

Tietoisuus ja luonto-osaaminen

Useissa lausunnoissa tietoisuuden ja luonto-osaamisen kasvattamiseen liittyviä tavoitteita pidetään tärkeinä. Neuvontaa ja koulutusta pidetään keskeisinä tiedon välittämisen keinoina, jotka tukevat osallisuuteen ja aktiiviseen toimintaan liittyvien tavoitteiden toteutumista. Viestinnän saavutettavuus ja yleistajuisuus mainittiin yksittäisissä lausunnoissa tärkeinä. Luontotiedon ja -arvostuksen ajatellaan lisäävän strategian hyväksyttävyyttä.

Osassa lausuntoja ehdotetaan, että opettajien täydennyskoulutukseen kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Myös opetusmateriaalien kattavuuden ja lähestyttävyyden kehittämistä ehdotetaan. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että luonto-osaaminen tarkoittaa myös osaamista luonnon monimuotoisuuden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että muodollisen koulutuksen lisäksi tulisi tunnistaa paremmin myös muodollisen koulutuksen ulkopuolella, kuten harrastuksissa, tapahtuva oppiminen. Erityisesti kolmannen sektorin luonnonsuojelu- ja harrastusyhdistysten panos sivistystyössä ja merkityksellisen luontoyhteyden luomisessa nähdään merkittävänä. Myös kansalaistieteen kehittämistä ja soveltamista pidetään tärkeänä osaamisen kehittämisessä. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan, että luontotiedon, luonnonhoidon ja ennallistamisen ammattilaisia pitäisi kouluttaa jo oppilaitoksissa, että luonnon monimuotoisuuteen liittyvä opetus tulisi integroida tuotantomenetelmien opetukseen, ja että tavoitteeksi tulisi kirjata myös poliisin ja syyttäjälaitoksen luonto- ja muun ympäristöosaamisen lisääminen, jotta varmistetaan luonnonsuojelurikosten tutkinnan asiantunteva käsittely.

Luontosuhde, hyvinvointi ja terveys

Useissa lausunnoissa pidetään myönteisinä ja kannatetaan luontosuhteeseen, hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tavoitteita. Useissa lausunnoissa todetaan erityisesti monimuotoiseen luontoon pääsyä koskevan tavoitteen olevan tärkeä, joskin yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että se tulisi määritellä tarkemmin. Osassa lausuntoja todetaan, että maankäytön ja rakentamisen luontomyönteisillä ratkaisuilla voidaan vaikuttaa esimerkiksi ihmisten luontosuhteeseen ja -tietoisuuteen sekä terveyteen, erityisesti kaupungeissa. Osassa lausuntoja ehdotetaan sisällytettäväksi monimuotoiseen luontoon pääsyä koskeva tavoite myös varhaiskasvatukseen ja kouluihin. Luonnon terveysvaikutuksia koskevan tiedon integrointia esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan päätöksentekoon pidetään yksittäisissä lausunnoissa tärkeänä. Esimerkkinä nostetaan, että suomalainen neuvolajärjestelmä on yksi mahdollinen väylä monimuotoisen luonnon terveysvaikutusten esille tuomisessa laajan tavoitavuutensa ansiosta. Yksittäisissä lausunnoissa huomautetaan, että tavoitetta lähiluonnon monimuotoisuudesta ei ole kytketty päätavoitteen alaisiin alatavoitteisiin. Yksittäisissä lausunnoissa huomautetaan, että ei voida vielä sanoa, toiko pandemia pysyvän vaikutuksen luonnon virkistyskäytön kysyntään. Yksittäisissä lausunnoissa nostetaan esiin, että luontosuhdetta voisi käsitellä strategiassa laajemmin. Yksittäisissä lausunnoissa ehdotetaan lisättäväksi tavoitetta kävelyn ja pyöräilyn edistämisestä ja autoilun vähentämisestä.

3.2.5. Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus (luku 3.6)

Useissa lausunnoissa todetaan, strategiassa on asianmukaisesti arvioitu alkuperäiskansa saamelaisten asemaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja luonnonvarojen kestävässä käytössä sekä todettu, että saamelaiskulttuurin jatkuvuuden elinehto on luonnon monimuotoisuuden säilyminen.

Edelleen useissa lausunnoissa tuodaan esille se, että saamelaisten asema, oikeudet sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet on otettu strategialuonnoksessa hyvin huomioon ja saamelaisten perinteisen tiedon aseman tunnustaminen luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on nostettu vahvasti esiin.

Yksittäisessä lausunnossa huomautetaan, että perinteistä tietoa tulee hyödyntää vain saamelaisten vapaalla, tietoon perustuvalla ennakkosuostumuksella ja vain sellaisessa muodossa, joka säilyttää saamelaisten omistajuuden perinteiseen tietoon ja mahdollistaa tiedon elämisen ajassa. Osassa lausuntoja todetaan myös, että edellä mainittujen asioiden edistämiseksi tarvitaan konkreettisia toimia, resursseja sekä lainsäädännöllisiä uudistuksia, jotka vahvistavat saamelaisten lainsäädännöllistä asemaa sekä saamelaiskäräjien asemaa hallinnossa perus- ja ihmisoikeuksien asettamien vaatimusten mukaisesti.

Yksittäisissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että luvun 3.6 kirjauksissa ei tehdä eroa eri maanomistajaryhmien välillä ja pidetään siksi tarpeellisena, että kohtaa täsmennetään niin, että vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumus -periaatetta ei sovelleta yksityismailla.

Useammassa lausunnossa kiinnitetään huomiota poronhoitoon ja muihin maankäyttömuotoihin saamelaisten kotiseutualueella. Yhtäältä yksittäisissä lausunnoissa poronhoito ja muu maankäyttö nähdään keskenään kilpailevina maankäyttömuotoina. Porojen laiduntaminen aiheuttaa paineita luonnon monimuotoisuudelle, mikä voi osaltaan aiheuttaa ristiriitoja monimuotoisuustavoitteiden ja porotalouden välillä.

Toisaalta useammasta lausunnoista käy ilmi, että poronhoitokulttuuri on joutunut ahtaalle ja elinkeinon jatkuvuus on vaakalaudalla kilpailevien maankäyttömuotojen takia. Luontokatoa pohjoisessa ovat aiheuttaneet muut maankäyttömuodot kuin poronhoito, kuten voimakas metsätalous ja –teollisuus, kaivostoiminta, turismi, soiden ojitukset, turvetuotanto, vesivoiman vuoksi valjastetut joet ja rakennetut tekoaltaat, muu energiantuotanto sekä kullanhoidonta- ja kaivostoiminta.

Yksittäisten lausuntojen mukaan saamelaisten kotiseutualueella perinteisten elinkeinojen kanssa kilpailevista maankäyttömuodoista etenkin metsätalous aiheuttaa haittaa niin metsäluonnon monimuotoisuudelle kuin saamelaisten perinteisille elinkeinoillekin. Hakkuut pirstovat laitumia, ja erityisesti vanhoissa metsissä tehtävät hakkuut vähentävät porojen mahdollisuuksia käyttää loppoa ravintona. Huomioiden vanhojen metsien merkityksen saamelaiskulttuurille, varovaisuusperiaatteen mukaisesti tavoitteen vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelusta Saamenmaalla voisi asettaa jo ennen vuotta 2030. Näin torjuttaisiin pohjoista luontokatoa sekä tuettaisiin pohjoisen luonnon ja poronhoidon sopeutumista ilmastonmuutokseen. Yksittäisen lausunnon mukaan strategiassa tulisi tunnistaa poronhoidon rinnalla myös muut saamelaisten perinteiset elinkeinot. Saamelaisten kulttuurin, etenkin perinteisen poronhoidon turvaaminen, edellyttää sekä luonnonmetsien että koko saamelaisen kulttuurimaiseman suojelua ja ennallistamista. Tämän saavuttamiseksi valtion hallinnassa olevilla mailla saamelaisalueella olisi lopetettava teollinen metsätalous, ja maat olisi siirrettävä kokonaisuudessaan suojeluun ja ennallistamiseen.

Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että saamelaisten kotiseutualueen luontoon ja saamelaiskulttuuriin kohdistuu usein myös erilaisten maankäyttömuotojen kumulatiivista yhteisvaikutusta, jotka tulee huomioida nykyistä paremmin ja alueella myös aikaisemmin toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset tulisi ottaa kumulatiivisesti huomioon arvioitaessa erilaisten toimien vaikutuksia saamelaisten mahdollisuuksiin harjoittaa kulttuuriaan. Toimivien välineiden kehittäminen kumulatiivisten vaikutusten arviointiin olisi tärkeä toimenpide.

Yksittäisessä lausunnossa tuodaan esille se, että strategialla on mahdollisuus tukea luonnon monimuotoisuuden turvaamisen rinnalla myös saamelaisten aineettoman kulttuuriperinnön säilymistä. Saamelaisten aineeton kulttuuriperintö tulisi huomioida kaikessa luonnonvarojen suojeluun ja käyttöön liittyvässä lainsäädännössä ja päätöksenteossa.

Yksittäisissä lausunnoissa esitetään lisäksi, että muut alueelliset toimijat, kuten koltat, otetaan tavoitteissa huomioon ja muistutetaan saamelaisten nuorten osallisuuden ja osallistamisen tärkeydestä päätöksentekoprosesseissa tulevana kulttuurinsa ja perinteisten elinkeinojen harjoittajina.

Yksittäisten lausuntojen mukaan strategiassa esitetyn tutkimushankkeen avulla tulee saavuttaa ratkaisu metsätalouden harjoittamiselle saamelaisten poronhoitoalueilla, joka huomioi riittävällä tavalla alueen kaikki elinkeinot ja kohtelee niitä tasapuolisesti. Tutkimushankkeen kokonaisvaltainen lähestymistapa on välttämätön, jotta voidaan saada luotettavaa tietoa poronhoidon ja muun maankäytön yhteisvaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen. Tällaisessa tutkimuksessa olisi hyödyllistä käsitellä myös sitä, miten porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmiin voitaisiin sisällyttää muun maankäytön sääntelyä koskevia konkreettisia esityksiä.

3.2.6. Suomi maailmalla (luku 3.7)

Valtaosa lausunnonantajista pitää lukua tärkeänä. Lausunnot ovat valtaosin myönteisiä, ja suuri osa lausujista pitää tärkeänä, ettei luonnon monimuotoisuuden turvaaminen keskity vain Suomen rajojen sisäpuolelle, vaan strategiassa kiinnitetään huomiota myös suomalaisten ekologisen jalanjäljen pienentämiseen valtionrajojen ulkopuolella. Lausujat kiinnittävät huomiota suomalaisen ekologisen jalanjäljen ja kulutustason suuruuteen maailman mittakaavassa sekä korostavat kulutuksen pienentämisen merkitystä. Lausujien mukaan on huolehdittava siitä, ettei Suomessa tapahtuvalla kulutuksella ole kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle muualla maailmassa. Useissa lausunnoissa todetaan, että näiden tuotantoketjujen selvittäminen voi olla monesti hyvin vaikeaa, mutta asiaan on kaikesta huolimatta syytä panostaa.

Lausuntojen mukaan myös suomalaisten kulutuksen kokonaistarkastelu olisi olennaista, sillä myös uusiutuvien luonnonvarojen kulutus voi aiheuttaa huomattavia kielteisiä monimuotoisuusvaikutuksia niin Suomessa kuten maailmanlaajuisesti. Lisäksi yksittäiset lausujat kiinnittävät huomiota kiertotalouden ja ekologisen jalanjäljen huomioimiseen maailmanlaajuisen luontokadon pysäyttämiseksi. Toisaalta osassa lausuntoja myös huomautetaan, että yksittäiset alatavoitteet strategiassa ovat liian yksityiskohtaisia, kuten 22.1 ja 22.2 luonnonvarojen ekologisesti kestävästä käytöstä. Toisaalta osassa lausuntoja koetaan epäselväksi se, miksi vuoden 2015 taso on otettu referenssivuodeksi, ja kuvastaako referenssivuoden kulutus kestävä taso. Tavoitteessa otetaan huomioon YK:n ja EU:n kestävien kulutus- ja tuotantotapojen linjaukset ja raportoidaan ekologisen jalanjäljen kestävä kehityksen tavoitteista sopimusten seurantamekanismien kautta. Osassa lausunnoissa kehoitetaan tarkastelemaan ristiin tavoite 10.5 päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Lausunnoissa korostetaan, että Suomen tulee jatkaa johdonmukaista työtä ja olla kokoaan suurempi kansainvälisessä ja EU biodiversiteettipolitiikassa. Useissa lausunnoissa pidetään tärkeänä, että Suomi on aktiivinen toimija EU:ssa ja globaalisti. Esimerkiksi yrityksiä edellytetään vähentämään haitallisia ja lisäämään myönteisiä luonnon monimuotoisuusvaikutuksia huomioimalla ne myös vastuullisuusraportoinnissaan. Lisäksi useissa lausunnoissa korostetaan vastuullisuuskriteerien käyttöönotto-työn tukemisen tärkeyttä. Useissa lausunnoissa pidetään myös tärkeänä yritysten mahdollisuuksia parantaa monimuotoisuuden tilaa. Yritysten tuottamien teknologioiden, tuotteiden ja palveluiden globaali kädenjälki luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja lisäämisessä voi olla samaan tapaan merkittävä kuin ilmastonmuutoksen hillinnässä. Osassa lausunnoista painotetaan, että suomalainen osaaminen avaa suuria mahdollisuuksia myös globaalisti luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Esimerkkeinä mainittakoon edistykseellisyys ja osaaminen raaka-aineiden ja tuotannon jäljitettävyydessä, digitaalisten keinojen lisääntyvä käyttö hankintaketjujen hallinnassa ja vihreän teknologian kehittäminen tuotannossa.

Kehitysyhteistyön merkitystä ja rahoituksen turvaamista tavoitteiden toteuttamiseksi pidetään keskeisenä tavoitteena useissa lausunnoissa. Useissa lausunnoissa todetaan, että jatkossa on tärkeää varmistaa luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja siihen kohdentuvan kehitysyhteistyörahoituksen turvaaminen ja lisääminen. Osassa lausuntoja todetaan, että luontopääoman ja ekosysteemitilipidon kansainvälinen merkitys tulee kasvamaan mm. osana YK-tilinpitojärjestelmää. Useat kunnat pitävät esityksiä kannatettavina: Suomen tulee aktiivisesti vaikuttaa muun maailman vastaaviin toimiin luontokadon estämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi, mitkä vaikuttavat merkittävästi mm. ilmaston lämpenemiseen. Esimerkkeinä mainitaan mm. sademetsien hakkuiden estäminen, fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen, vetyteknologian ja muunkin energiateknologian kansainvälinen kehittäminen ja tutkimiseen osallistuminen. Suomi on ollut aktiivinen toimija ja monessa asiassa kansainvälinen edelläkävijä kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa. Pyrkimys aktiivisuuteen ja suunnan näyttämiseen on useiden lausunnonantajien mielestä kannatettavaa. Näitä tavoitteita voidaan edistää esimerkiksi teknologisen edelläkävijyyden avulla. Suomalainen luonnon monimuotoisuutta koskeva osaaminen (tutkimus, mittaus jne.) on myös kansainvälisesti arvioiden korkealla tasolla, mikä antaa meille hyvät mahdollisuudet vaikuttaa luontokadon pysäyttämiseen myös muualla maailmassa.

Useiden lausunnonantajien mielestä merten ja Itämeren suojelun edistäminen ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vähentämällä on tärkeää vesiluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Monissa lausunnoissa todetaan, että vaikka Itämeren energiayhteistyö on luvussa mainittu, se jää irralliseksi. Lähialueyhteistyötä tuetaan ja olisi tärkeää tuoda esille luonnon monimuotoisuuteen liittyvien globaalien kytkentöjen ymmärtämisen ja myös niiden hallinnan laajempi myönteinen merkitys koko yhteiskunnalle niin julkisella sektorilla kuin yrityksissä. Samalla monissa lausunnoissa pidetään tärkeänä, että ihmisoikeuksien,

alkuperäiskansaoikeuksien, varovaisuusperiaatteen ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen tulisi olla läpileikkaava periaate strategiassa ja sen eri luvuissa. Useat lausunnonantajat korostavat, että Kunming-Montrealin globaali kehys tulee huomioida täysimääräisesti tässäkin luvussa ja erityisesti tavoitteet, jotka koskevat kansainvälistä rahoitusta, kehitysyhteistyötä ja ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä naisten että tyttöjen roolia (T19-22).

Lausunnonantajat korostavat tässäkin luvussa, että monimuotoisuuden parantamiseksi tehtävät toimien tulee olla kustannusvaikuttavia, oikeansuhtaisia ja että niitä toteutettaessa tulee ottaa huomioon myös taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Lisäksi useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota tavoitteiden jäsentelyyn asiakirjassa laajemmin.

4. Muut huomiot

Valtaosa tämän osan lausuntopalautteesta on käsitelty aikaisemmissa luvuissa jäsennehtynä sisällöllisesti sopivaan kohtaan. Keskeisiä teemoja olivat strategian tavoitekokonaisuus, strategiakoherenssi, vaikutustenarviointi ja strategian toimeenpano. Lisäksi yksittäiset lausunnonantajat esittävät yksityiskohtaisia muutoksia strategiatekstiin, esimerkiksi Luontopaneeli ehdottaa strategian nimen vaihtamista muotoon ”Kansallinen luontostrategia 2035”.

Strategian valmisteluun liittyen yksittäisissä lausunnoissa nähdään strategian tavoitteiden tarkkuustaso ja vaikutusten arviointi riittämättömiksi ja ettei strategia ole vielä valmis valtioneuvoston käsiteltäväksi. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan olevan vaikeaa arvioida, miten strategian valmistelussa tehty osallistaminen näkyy lopputuloksessa. Lisäksi elinkeinoelämän yksittäisessä launnossa kiinnitetään huomiota siihen, että strategian valmisteluun osallistuneista tahoista vain hyvin pieni osa edustaa yksityistä liiketoimintasektoria ja että toimintaohjelmavaiheessa liiketoiminnan edustusta pitää kasvattaa toimialojen sitouttamiseksi ja yritysten toimien kiihdyttämiseksi.